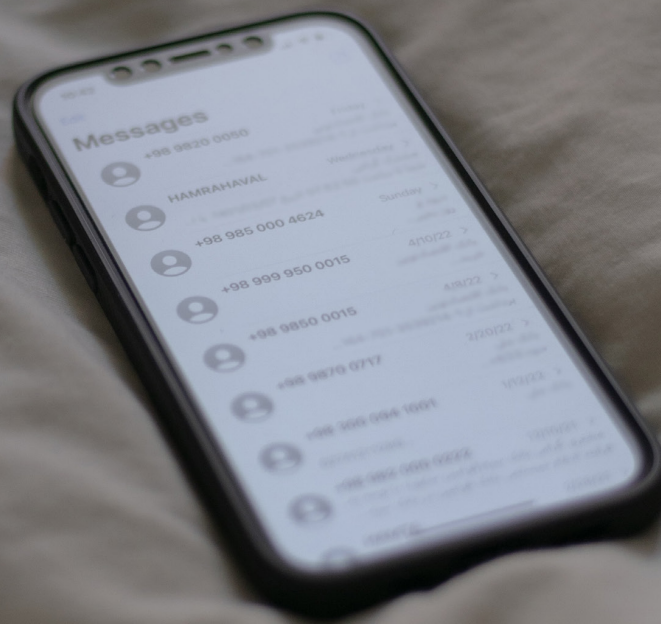

digitalt
ansvar

Digital vold i Danmark

Første del: Når selvskade rykker på nettet

Digital vold - delrapport om digital selvskade 2023

Udgivet af Digitalt Ansvar, marts 2023

Ansvarshavende redaktør: Ask Hesby Krogh

Redigering: Anne Tscherning Larsen og Ask Hesby Krogh

Tekst og analyse: Anne Tscherning Larsen, Ask Hesby Krogh, Mie Oehlenschläger, Asta Iris Rohde og Nell Rasmussen.

ISBN: 978-87-974415-0-3

Projektet er muliggjort af støtte fra Oak Foundation Denmark samt midler fra finansloven.

Digitalt Ansvar
Rigensgade 5, kl.
1316 København K

www.digitaltansvar.dk

Kapitler

Introduktion	4.
Hvad er digital vold?	8.
Definition	9.
Digital vold rammer vores privatliv	10.
Teknologi har ændret volden	10.
Beskyttelse mod digital vold er ikke tilstrækkelig	11.
Danmarks forpligtelser til at sætte ind	14.
Analyse af digital selvskade	16.
Hvad er digital selvskade?	18.
Hvor udbredt er digital selvskade?	21.
Tech-aktørernes ansvar	25.
Konsekvenser for psykiatrien	28.
Sammenfatning og anbefalinger	32.
Noter	38.
Bilag: Centrale konventioner for digital vold	46.

Introduktion

Ny teknologi og nye medier har givet os nye muligheder for at få information og komme i kontakt med andre let, hurtigt og gratis. Men med udviklingen er der også opstået nye muligheder for at forvolde andre eller sig selv skade.

Det, der foregår digitalt, kan have alvorlige konsekvenser for offerets privatliv, psyke og omdømme. På trods af dette er lovgivning, håndhævelse og forebyggelse ikke fulgt med udviklingen af skadelige handlinger. Dette skyldes nok, at den digitale udvikling er gået så stærkt, at vores viden om digital grooming, manipulation, krænkelse, hadet, chikanen mv. er begrænset, og vi derfor ikke har udviklet en fælles forståelse og sprog for disse nye former for digitale skadelige handlinger og den digitale vold.

Der er således behov for en fælles forståelse og et kritisk blik på, om beskyttelsen af vores integritet, privatliv og omdømme er fulgt med den digitale udvikling. For lovgivning og de internationale konventioner, der skal beskytte os mod vold

bør også gælde for den vold og skade, som foregår og opstår på nettet.

For at skabe fælles forståelse og udgangspunkt har Digitalt Ansvar i samarbejde med eksperter, forskere og organisationer udarbejdet en definition af digital vold. Med dette arbejde tager Digitalt Ansvar desuden tråden op fra institutioner som FN, Det Europæiske Institut for Ligestilling og Nordisk Ministerråd, som alle har efterspurgt en klar definition af digital vold.

Definitionen af digital vold lægger vægt på det skadelige ved handlingerne frem for motivet alene. Den rummer både ulovlige og ikke-ulovlige skadelige handlinger og er dermed bredere end en juridisk definition af, hvad der i dag er ulovligt. Dertil er det ikke en forudsætning, at der er tale om en gerningsperson i kød og blod. For virkeligheden er den, at teknologi som algoritmer i dag er med til at forårsage og forstærke det skadelige og voldelige, vi ser på nettet, og som griber ind i det omgivende samfund. Virkeligheden er også

den, at både gerningsperson og offer kan være én og samme person, når vi fx ser på digital selvskade.

Digital selvskade

I denne første rapport om digital vold stilles skarpt på digital selvskade. Digital selvskade er en underbelyst form for vold, som er kendetegnet ved, at volden er rettet mod én selv.

Emnet er kommet på dagsordenen internationalt, efter bl.a. sagen om Molly Russell, som begik selvmord i 2017 i England. En retsmediciner konkluderede om hendes død, at depressions- og selvskaderelateret materiale på de sociale medier "bidrog til hendes død på en mere end minimal måde". Det har skabt øget opmærksomhed internationalt på tech-aktørernes rolle i selvskadeproblematikken.

Der findes endnu ikke en definition af digital selvskade, som der er konsensus om i forskningen, men centrale aktører deler fænomenet op i digital selvmobning, self-baiting og digitalisering af fysisk selvskade.

Digitalisering af fysisk selvskade foregår ved, at et individ begår fysisk selvskade og derefter deler det online. I Danmark og internationalt har der de seneste år været fokus på netværk centreret om selvskade, da de kan virke stimulerende på selvskadende adfærd og kan være farlige at indgå i, som fx på Instagram.

Digital selvmobning består i, at et individ mobber sig selv ved hjælp af falske profiler, og self-baiting er en form for digital selvskade, hvor et individ bruger sig selv som lokkemad for had eller grove reaktioner.

Rapporten bygger på en spørgeskemaundersøgelse, en rundspørge i sundhedsvæsenet og hos botilbud, samt interview med sundhedspersonale og patienter med selvskadeproblematikker. I modsætningen til de fleste internationale studier af fænomenet, der primært

fokuserer på børn og unge, er nærværende undersøgelse af digital selvskade foretaget blandt voksne.

Undersøgelsen viser, at 4% af danskere over 18, der bruger internettet minimum en gang om ugen, har udøvet digital selvskade indenfor det seneste år. Ifølge undersøgelsen er andelen af dem, der har udøvet digital selvskade, størst i aldersgruppen 18-34 år, hvor 10% angiver at have udsat sig selv for digital selvskade indenfor det sidste år. Blandt de 35-55-årige er tallet 3% og i aldersgruppen 56+ er det 0%. Tallene indikerer altså, at unge er mest udsatte, men at der ikke udelukkende er tale om et fænomen blandt børn og unge. Også voksne udsætter sig selv for digital selvskade.

Opmærksomheden om digital selvskade har hidtil primært drejet sig om piger og unge

kvinder, der deler erfaringer og billeder af fysisk selvskade. Vores undersøgelse viser imidlertid, at der ikke er signifikant forskel på andelen af mænd og kvinder, som udøver digital selvskade. Selvom fænomenet er lige udbredt blandt mænd og kvinder, tyder det på, at der er forskelle i måden, kønnene udøver selvskade på. Hvor kvinder deler deres selvskade, mobber mænd sig selv og opsøger fora, hvor de bliver genstand for negativ opmærksomhed.

Interviewene viser, at behandlingspersonalet i psykiatrien har fået øje på udfordringerne med digital selvskade, som særligt spiller en rolle for patienter, der er fysisk selvskadende. Brug af smartphones rejser flere problemer og dilemmaer i behandlingen. Blandt personalet er der uklarhed om, hvordan disse dilemmaer skal håndteres, og hvad behandlingspersonalet har af redskaber.

Rapporten indeholder omtale af selvskade, selvmord og psykiske vanskeligheder.

Har du brug for hjælp, eller kender du nogen, der har, kan du kontakte:

Livslinien på tlf. 70 201 201 mellem kl. 11 og 05 alle ugens dage. Chatrådgivningen er åben mandag og torsdag kl. 17 til 21 samt lørdag og søndag kl. 13 til 17.

Læs mere på Livslinien.dk

Foreningen Spiseforstyrrelser og Selvskade på tlf. 7010 1818 mandag og torsdag kl. 9 til 19, samt tirsdag og onsdag kl. 16 til 19. Chatrådgivningen er åben mandag og torsdag kl. 17 til 21 samt lørdag og søndag kl. 13 til 17.

Læs mere på Spiseforstyrrelse.dk

Digital vold

digitalt
ansvar

1

Hvad er digital vold?

Smartphones, digitale medier og et internet, der aldrig sover, betyder, at det er blevet gratis, let og hurtigt at dele information og skabe kontakt til andre. Men med udviklingen af nye teknologier og medier er der også opstået nye muligheder for at skade andre og sig selv. Nye former for personrettede angreb og krænkelser er vokset frem i ly af en lovgivning, håndhævelse og forebyggelse, der halter efter.

Hidtil har en stor del af samtalen om skadelige digitale handlinger drejet sig om digital kriminalitet, hvor motivet er økonomisk vinding, som fx misbrug af NemID. Men mange af de skadelige digitale handlinger drejer sig ikke om økonomi. De rammer derimod individers integritet, privatliv og omdømme og har tydelige personlige og psykiske konsekvenser. Disse handlinger har der ikke været et samlet ord for eller definition af.

Det handler ikke kun om hævn, porno og hård tone

I Danmark blev mange først bekendt med skadelige digitale handlinger gennem begrebet "hævnporno" og debatten om "den hårde tone" og den "hadefulde debat" i midten af 2010'erne. Men hævnporno er som begreb ikke særligt dækkende, da hævn ikke altid er et motiv, og ordet kun dækker ulovlig billeddeling. Ligeledes er "tonen" hverken dækkende eller et særligt præcist begreb, da det som udgangspunkt kun handler om sprog i debatter og synes at dække alt fra dødstrusler til vulgært sprogbrug.

Definition skal hjælpe ofre

For at få et fælles sprog og forståelse for de skadelige fænomener via digitale medier og teknologier, har Digitalt Ansvar i samarbejde med medlemmer, organisationer og fagpersoner udarbejdet en fælles definition for digital vold. Dette arbejde er i tråd med anbefalinger fra UNICEF, Det Europæiske Institut for Ligestilling og Nordisk Ministerråd, som alle efterspørger en klar definition af digital vold.¹

Formålet med definitionen er at bidrage til en mere tidssvarende og effektiv beskyttelse mod digital vold. Hvis ikke myndigheder, forskere, politikere og borgerne har et fælles sprog, bliver det svært at skabe en sammenhængende strategi for at hjælpe ofre og forebygge. For hvordan skal vi forebygge og bekæmpe noget, som vi ikke er enige om, hvad er?

Begrebet vold følger med tiden

Fra at vold udelukkende drejede sig om fysisk vold, er voldsbegrebet i dag udvidet til at dække handlinger, der er skadelige i fx et psykisk, seksuelt eller økonomisk perspektiv. Digital vold ligger i forlængelse af og er ofte forbundet med forskellige former for vold i den fysiske verden, især psykisk vold. Hvor fysisk vold har været kriminaliseret i århundreder, blev psykisk vold først strafbart i 2019.

Digital vold kan – ligesom andre former for vold – have alvorlige følger for offeret. Digital vold er eg-

net til at nedbryde offerets identitet, selvværd og selvtillid, og kan føre til forskellige psykiske mén og skader hos offeret. Det er dog ikke en betingelse, at digital vold konkret har krænket offeret, men at handlingen er egnet til det.

Ofte har digital vold også konsekvenser for offerets mulighed for at navigere i en digitaliseret verden. Det kan opstå, når ofre udelukkes af deres hackede profiler, eller gerningspersoner chikanerer ofre i en sådan grad, at de føler sig tvunget til at forlade platforme, som ellers var rammesættende for deres daglige liv.

Definitionen af digital vold er udarbejdet af Digitalt Ansvar i samarbejde med foreningens medlemsorganisationer og netværk samt en redaktion bestående af:

Nell Rasmussen (Selvstændig juridisk konsulent og forfatter), Mie Oehlenschläger (Stifter af Tech & Childhood og ekstern lektor, New Media Studies), Trine Baumbach (Professor ved det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet) og Signe Ulbjerg Mortensen (Ph.d. ved Aarhus Universitet).

Definitionen af digital vold støttes indtil videre af Børns Vilkår, DareGender, Lev uden vold, Center for Digital Pædagogik, Dansk Stalking Center, Landsorganisationen for Kvindekrisecentre, Joan-Søstrene, Mediesundhed for Børn og Unge, Dansk Kvindesamfunds Krisecentre, Søstre mod Vold og Kontrol, Offerrådgivningen, Sex & Samfund, SSP-samrådet og Red Barnet.

Definition

Digital vold er **digitale handlinger**, der er egnede til at skade en person psykisk eller krænke dennes privatliv gennem nedværdigende, forulempende eller krænkende adfærd.

En "digital handling" er en handling, der udføres ved brug af et **digitalt medie eller teknologi** som f.eks. en computer, tablet, GPS eller telefon.

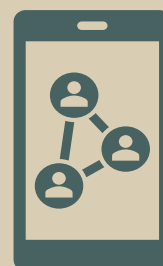
Privatliv skal forstås i overensstemmelse med begrebet "familie- og privatliv" som defineret i artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention². Privatlivet omfatter således også en persons omdømme og arbejdsliv³.

Fokus på det skadelige mere end motivet

Inkluderer både det ulovlige og det ikke-ulovlige

Teknologi kan også være en aktør

Digital vold rammer vores privatliv

Hver dag skabes et hav af oplysninger om os, og mange er tilgængelige online. Virksomheder, arbejdsgivere, det offentlige og andre borgere har i stigende grad adgang til mere eller mindre privat information om os. Vores privatliv, familieliv og arbejdsliv bliver i dag dokumenteret og monitoreret af os selv og andre i en grad, som få årtier tilbage ville blive anset for utænkeligt. Vores liv er blevet digitalt, og privatlivet er ikke længere forbeholdt vores hjem og vores individuelle kommunikation.

Data og viden kan bruges af os og andre til gøre livet nemmere, mere bekvemt, forme gode, sunde relationer og hjælpe os med andre selvvalgte ønsker. Gamle venner kan holde kontakt. Man kan finde en kæreste via nettet, og information er altid tilgængeligt og lige ved hånden. Der er dog også bagsider ved denne grænseløse datadeling. De teknologiske muligheder giver hidtil usete muligheder for at misbruge og krænke vores integritet og det, vi oplever som privat.

Det er ikke længere kun en lille gruppe kendte, virksomhedsledere og politikere, der skal forholde sig til og bekymre sig om deres omdømme. Børn og unge vokser i dag op i en digital kultur, hvor blandt andet sociale medier danner rammen for,

at deres person bliver vurderet konstant via likes, ratings, delinger, visninger med videre. Alle er blevet redaktører af deres eget omdømme, og hos mange er næste opslag, snap eller post hele tiden i tankerne.

Voksnes omdømme kan også rammes og blive skadet, fordi det er let, hurtigt og nemt at sprede urigtige oplysninger om andre til mange tusinde mennesker eller på anden måde hænge en person ud på nettet til offentligt skue. For 15 år siden var den offentlige gabestok forbeholdt de få, i dag kan alle ende i den digitale gabestok.

Personer med minoritetsbaggrund ser ud til at være særligt udsatte⁴, og det rammer både individers private og professionelle liv. Digitalt Ansvars undersøgelse fra 2021 viste fx, at hver tiende på det private arbejdsmarked har oplevet digital chikane fra eksterne som gæster og kunder, og 68% af dem omhandlede løgne eller usande beskyldninger om dem. Derfor er der behov for et kritisk blik på, om beskyttelsen af vores integritet, privatliv og omdømme er fulgt med den digitale udvikling.

Teknologi har ændret volden

Digitale medier og tjenester giver mulighed for og opfordrer til at udbrede materiale hurtigt og gnidningsfrit, og de tilbyder let adgang til kontakt gennem mange kommunikationskanaler. Det betyder, at der i sagerne om digital vold både kan være mange gerningspersoner og mange ofre involveret. Ét offer kan blive udsat for forbrydelser fra en lang række gerningspersoner, som det skete i den såkaldte Umbrellasag, hvor 1100 personer blev retsforfulgt for at have delt krænkende materiale af en 15-årig pige⁵. Men også én gerningsperson kan have mulighed for at nå en lang række ofre, som var tilfældet i det, der er blevet omtalt "sagen om de 169 piger", hvor 169 piger blev udsat for blandt andet sextortion af én gerningsmand⁶.

En særlig omstændighed ved digital vold er desuden, at det er et fænomen uafhængigt af aktør. Det vil sige, at volden ikke nødvendigvis er knyttet til gerningsperson. Volden kan også forekomme via en algoritme eller anden teknologi. Ved at løsne sammenhængen mellem vold og en gerningsperson, rummer begrebet også de skadelige effekter, der opstår som konsekvens af teknologi og digitale tjenesters design, forretningsmodeller og effekt.

Det vil sige, at digitale tjenester og teknologi ikke bør anses som neutrale og passive, men i stedet som "performative" aktører, der kan påføre eller forværre skade. De er aktivt med til at forme fænomener og påvirke handlinger, der ikke ville

kunne eksistere uden dem. Arkitekturen for de digitale tjenester kan altså i sig selv have utilsigtede og skadelige konsekvenser for brugerne⁷.

Algoritmer prioriterer skadeligt indhold

Facebooks, TikToks og andre digitale medieplatformes indholdsstyring er udformet til at skabe gunstige betingelser for engagement. Det betyder, at de algoritmer, der udvælger indhold til for eksempel Facebook-brugeres feed, prioriterer indhold, som kan få os til at blive længere på mediet, klikke på mere indhold og se flere annoncer. Det er et kerneelement af virksomhedens forretningsmodel. Det kan imidlertid også virke forstærkende i forbindelse med digital vold.

Det har tidligere været afdækket, at indhold fra netmedier, der er kendt for at sprede misinformation om covid-19, er blevet vist langt oftere end opslag fra verdens førende sundhedsorganisationer⁸, og at Facebooks algoritmer prioriterer hadefuldt og "kontroversielt" indhold og dermed giver skadelige opslag større eksponering og engagement⁹. På den måde kan deling af ulovligt eller skadende indhold accelereres og hjælpes på vej af de sociale mediers indholdsstyring.

Et andet eksempel på at teknologien er en aktør i sig selv, er anbefalingsalgoritmer, som fører til mere og mere ekstremt indhold. Som de fleste andre digitale tjenester er YouTube interesseret i at fastholde brugernes opmærksomhed længst muligt. Det har betydet, at YouTubes algoritme har anbefalet mere og mere ekstremt indhold til

deres brugere. Den form for anbefalingsalgoritme medfører en risiko for radikaliserings. Det oplevede amerikaneren Caleb Cain, som til New York Times fortalte, hvordan han oprindeligt gik på YouTube efter selvhjælpsvideoer, men oplevede at blive radikaliseret ind i et ekstremt højreorienteret univers. YouTube anbefalede ham gradvist mere og mere ekstreme, misogyne, racistiske videoer, der startede af sig selv, når den forrige video var set færdig.¹⁰

Push-beskeder spredte krænkende materiale

På det sociale medie Reddit foregår al deling af information i såkaldte subreddits, der er grupper dedikeret til et bestemt emne. I et subreddit kan mediets brugere diskutere eller dele opslag relateret til gruppens tema. Har et opslag fået særligt meget opmærksomhed, kan det via algoritmer blive sendt ud via push-beskeder, som Reddit bruger til at fange og fastholde brugernes opmærksomhed.

I 2021 kom det frem, at Reddits algoritmer havde været med til at udbrede kendskabet til et nøgenbillede af en 14-årig pige. Push-beskederne blev sendt ud til brugere, der ikke selv havde opsøgt den gruppe, hvori materialet blev spredt. Beskederne indeholdt blandt andet efterspørgsler på links til det ulovlige billede og gjorde brugerne opmærksomme på, at billedet eksisterede, og hvor det kunne findes. Reddits algoritmer kan altså i dette tilfælde anses som en aktør, der var med til at udøve digital vold mod flere ofre.¹¹

Beskyttelse mod digital vold er ikke tilstrækkelig

Digitaliseringen af vores liv og samfund er gået så hurtigt, at loven, håndhævelsen og forebyggelsen ikke er fulgt med. En stor del af de skadelige handlinger online kender vi til i forvejen. De kræver justeringer i straffeloven og håndhævelse af de regler, som gælder på nettet, men ikke nye juridiske greb. Det er fx tilfældet med ulovlig billeddeling (straffelovens § 264 d) eller digitale trusler (straffelovens § 266).

Andre skadelige handlinger er mindre velkendte og har skabt et nyt behov for beskyttelse. Det kan fx være misbrug af andres identitet. Førhen var det vanskeligere at udgive sig for at være en anden – det krævede et større setup med måske en paryk og medsammensvorne. I dag er det derimod meget nemt med en falsk social medie-profil, som giver mulighed for at få kontakt med andre på falske præmisser digitalt.

Straffeloven og kriminalisering er dog ikke svaret på alle udfordringer med digital vold. Digital vold omfatter også vold, der ikke er kriminaliseret, og hvor straf kan virke uhensigtsmæssig. Eksempelvis digital selvskade, hvor en person udøver fysisk selvskade og deler billeder af skaderne i grupper på sociale medier. Det har tydelige, mærkbare skadevirkninger for andre, som kan påvirkes til at udføre selvskade. Det taler for at kriminalisere indholdet, så det medvirker ikke til at øge selvskaden. Derimod virker det ulogisk at straffe psykisk sårbare mennesker, der deler indholdet. Her skal andre værktøj end straf tages i brug.

En anden udfordring med den digitale vold handler om, at politi og anklagemyndighed alt for ofte kommer til kort i sager om digital vold på grund af hastigheden og mængden, og fordi volden foregår på eller via digitale tjenester med hovedsæde i udlandet. Det kræver ofte en international retsanmodning, som kan tage meget lang tid at sagsbehandle, og det forudsætter, at politisamarbejdet på tværs af lande er på plads.

Straffeloven og politiindsatsen kan ikke løse alle udfordringer med digital vold og kan alene udgøre en del af værnet mod denne voldsform. Det er netop kendetegnende ved digital vold, at

den foregår via en digital tjeneste, som sociale medier eller en teknologi. Derfor er der brug for at involvere og ansvarliggøre de digitale aktører – de digitale tjenester – som danner rammen om vores digitale liv. Her spiller EU-lovgivningen en hovedrolle.

De digitale aktører skal involveres og ansvarliggøres

I 1996 i USA og i 2000 i EU blev der vedtaget lovgivning, som har været med til at forme vores moderne internet og digitale tidsalder. Lovgivning giver digitale tjenester stor frihed, men meget begrænset ansvar. Hvor publicistiske massemedier har frihed til at bestemme over indhold, men samtidig har et redaktionelt ansvar for indhold, så har sociale medier og andre digitale tjenester ikke et ansvar for indholdet, og hvad der foregår på eller via deres tjenester. De digitale tjenester kan redigere eller moderere det brugergenerede indhold, men står ikke til ansvar for det.

Der er således ikke en generel forpligtelse for digitale tjenester til aktivt at undersøge forhold eller have proaktive foranstaltninger for at komme ulovligt indhold og kriminalitet til livs.

Forudsætningen for at være fri for ansvar er dog, at tjenesten ikke har noget kendskab til det ulovlige indhold eller den ulovlige aktivitet. Får digitale tjenester konkret kendskab til ulovlige aktiviteter eller ulovligt indhold, skal de dog straks tage skridt til at fjerne det pågældende indhold eller hindre adgangen hertil. Et såkaldt "notice and take down"-system. En udfordring ved det system er, at det er svært at vurdere, hvor hurtigt "straks" er, og hvad det konkret betyder "at tage skridt til".

I 2022 blev Digital Services Act (DSA) vedtaget i EU. Den nye forordning om digitale tjenester viderefører den generelle ansvarsfritagelse fra 2000 for digitale tjenester, og de store sociale mediers ansvarsfrihed er skrevet ind.

Ansvarsfriheden ændrer muligheden for at sætte ind over for den digitale vold. Straffelovens krimi-

nalpræventive effekt og mulighed for at retsforfølge bliver i udgangspunktet sat ud af kraft, da EU-reglerne skaber juridisk helle til de digitale tjenester.

Det betyder, at Danmarks ellers hårde bestemmelser om medvirken, der siger, at "alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen", i udgangspunktet ikke kan anvendes til at ansvarliggøre de digitale tjenester i sager om digital vold.

Det ville ellers være oplagt, at digitale tjenester som sociale medier kunne retsforfølges efter det brede medvirkensansvar, vi har her til lands, som eksempelvis betyder, at et trykkeri kan blive medansvarlig for indholdet af en plakat.

Det er brugerne selv, der skal reagere på digital vold

Beskyttelsen mod digital vold bygger på, at det er brugerne og ikke virksomhederne på nettet, der skal holde øje og reagere. EU-regler stiller derudover flere krav til brugere og myndigheder, når de klager. En klage kræver en underbygget begrundelse og en nøjagtig angivelse af, hvor den digitale vold er. Det kan fx være en URL-adresse samt navn og e-mailadresse på den person eller enhed, der klager – og en erklæring om, at oplysningerne og påstandene er nøjagtige og fuldstændige.

Kravene kan have den virkning, at mange ikke klager, da det er for tidskrævende, besværligt og man ønsker at være anonym. Der er en misproportionalitet mellem den konstante strøm af stadig nyt indhold i det digitale miljø på den ene side og langsommeligheden i klageprocessen på den anden. Især kravet om en URL-adresse, som er en unik henvisning til en bestemt placering på en hjemmeside, er svær.

Grupper og chats er lukket land

De lukkede fora på nettet som grupper på Facebook, subreddits, eller andre chatgrupper med begrænset adgang rejser et dilemma om privatlivsbeskyttelse. På den ene side vil EU-lovgivningen gerne beskytte privat kommunikation mellem privatpersoner. Samtidig har medlemsstaterne og

EU en forpligtelse til at beskytte borgerne mod krænkelser af privatlivet – herunder forpligtelse til at efterforske og retsforfølge.

Når en lukket gruppe på flere hundrede medlemmer fx deler intime billeder ulovligt, fremsætter racistiske, truende eller usande påstande, deler sundhedsoplysninger uden samtykke med videre, så er gruppens kommunikation beskyttet mod indblanding af hensyn til retten til privatliv. Sociale medier er ikke forpligtet til at gribe ind og må ikke overvåge, og politiet har kun mulighed for at få adgang til grupperne, hvis der er tale om meget alvorlige forbrydelser.

Behov for en national strategi for forebyggelse og bekæmpelse af digital vold

Som beskrevet er der mange, store udfordringer, når det kommer til at forebygge, efterforske og retsforfølge digital vold, som grooming, ulovlig deling af private oplysninger, digitale trusler, stalking med videre. Derfor er der behov for en samlet strategi med målet om at nedbringe antallet af ofre, som udsættes for digital vold og sikre, at gerningspersoner retsforfølges.

Dette mål kan ikke alene opnås ved at ændre straffeloven for at kriminalisere nye fænomener eller ved at ansætte flere betjente. Målet nås heller ikke ved at lægge hele ansvaret over på brugerne på nettet, eller over på undervisere, forældre eller myndighederne, eller satse på teknologiske løsninger, som kan fjerne alt det problematiske og ulovlige.

Der er derimod brug for en samlet forpligtende strategi, som har til formål at binde de forebyggende indsatser sammen med en effektiv beskyttelse og retsforfølgelse af digital vold. Her giver det mening at skele til andre strategier på andre voldsformer, som Danmark og andre lande har forpligtet sig på at gennemføre i form af konventioner.

Danmarks forpligtelser til at sætte ind

Vold er et menneskeretligt spørgsmål, der er omfattet af både internationale og europæiske menneskerettighedskonventioner. Lande, der har tiltrådt konventionerne, er bundet af dem. Det betyder, at landet har forpligtet sig til at beskytte personer mod vold og andre overgreb fra statslige myndigheder og organer og fra andre personer i samfundet.

Beskyttelsespligten omfatter alle personers ret til liv, helbred og integritet. En særlig pligt består i forhold til bl.a. kvinder og børn ud fra en anerkendelse af, at de er særligt udsatte for kønsbetinget vold og vold i familien.

Ikke blot fysisk vold, men også psykisk, seksuel og økonomisk vold og stalking er nu anerkendt som vold i internationale konventioner. Disse former for offline vold i samfundet og familien er generelt kriminaliseret i de enkelte lande. Digital vold ligger i forlængelse af og er ofte forbundet med forskellige former for offline vold, men foregår ofte ustraffet, blandt andet fordi de involverer meget ulige aktører magtmæssigt og teknisk og ofte foregår internationalt.

Digital vold og menneskerettigheder

Europarådet, der bygger på principper om at fremme demokrati, menneskerettigheder og retsstaten, tog i 2001 fat på spørgsmålet om IT-kriminalitet med Konventionen om IT-kriminalitet. Den omtaler dog ikke digital vold. I 2018 offentliggjorde en arbejdsgruppe under Overvågningskomitéen til Konventionen om IT-kriminalitet imidlertid en kortlægning af "cyber violence," det vil sige cyber- eller digital vold.

Arbejdsgruppen definerede cybervold som "brug af computersystemer til at forårsage, fremme eller true med vold mod individer, som resulterer i eller med sandsynlighed resultater i fysisk, seksuel, psykologisk eller økonomisk skade eller lidelse, og som kan indebære udnyttelse af individets omstændigheder, karakteristika eller brug af svagheder."¹² Definitionen er ikke bindende

for landene i Europarådet, men har siden præget forståelsen af digital vold i europæiske menneskeretlige sammenhænge, blandt andet i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.¹³

I et menneskeretligt perspektiv har et land pligt til at forebygge og beskytte personer mod vold og at retsforfølge udøvere. Forpligtelsen kan fx opfyldes ved at gennemføre almen oplysning om digital vold, at gøre digitale krænkelser strafbare og at strafforfølge udøverne af de strafbare krænkelser. Et lands evne (og vilje) til at efterleve sine konventionsforpligtelser er selvfølgelig afgørende for at beskytte personer effektivt mod digital vold.

Det kan imidlertid være vanskeligt at opfylde pligterne i praksis. Dels spænder udøverne af digital vold fra enkeltpersoner til magtfulde internationale tech-virksomheder. Fx kan det være meget personale- og ressourcemæssigt krævende for politi og anklagemyndighed at gennemføre straffesager mod individuelle krænkerer, der ulovligt deler private billeder på sociale medier. I visse tilfælde skal beskyttelsen af personers privat- og familieliv ved digital vold balanceres mod andre personers menings- og ytringsfrihed. Det kan være juridisk vanskeligt. Og i andre tilfælde er international efterforskning nødvendig for at retsforfølge de digitale voldsudøvere.

Internationale tech-virksomheders kontrol over digitale medier og tjenester betyder, at statslige aktører, herunder politiet, skal gå via dem for fx at få fjernet ulovligt billedmateriale. Derved bliver tech-virksomhederne "gatekeeper" for retshåndhævelsen. Virksomhederne udøver på grund af deres særlige position i markedet væsentlig kontrol over adgangen til en central samfundsresource.¹⁴

Et enkelt land kan derfor have vanskeligt ved at ansvarliggøre internationale tech-virksomheder og regulere deres adfærd. Desuden er mulighederne for at retsforfølge virksomhederne ofte begrænsede. Menneskerettigheds- og andre konventioner af betydning for at bekæmpe digital vold giver de lande, som tiltræder dem, ensartede forpligtelser og redskaber, og de involverer

landene i et internationalt samarbejde om at efterforske og retsforfølge magtfulde udøvere eller formidlere af digital vold. Det er væsentligt for at fremme og styrke landenes indsats.

Staten og dens institutioner er desuden forpligtede til ikke selv at krænke borgernes familie- og privatliv og andre frihedsrettigheder. Masseovervågning med overvågningskameraer og teknologier som ansigtsgenkendelse, der er i stand

til at identificere individer, kan være sådanne krænkelser. Et lands brug af logning via tele- og internetudbyderes lagre af personers kommunikationsdata og sociale mediers brug af oplysninger om enkeltpersoner kan også under konkrete omstændigheder udgøre krænkelser af menneskerettighederne.

Relevante konventioner

De konventioner, der er relevante for digital vold, har vi beskrevet i bilaget. Blandt dem er Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), som indeholder de centrale menneske- og frihedsrettigheder, der gælder for Europarådets medlemslande.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har afsagt to domme om digital chikane og vold.

I dommen Buturuga mod Rumænien fra 2020¹⁵ anerkender domstolen for første gang, at digital mobning (cyber-bullying) er et aspekt af vold mod kvinder og piger, jf. artiklerne 3 og 8 i EMRK. Domstolen fastslog, at staten har en positiv pligt til at beskytte en persons fysiske og moralske integritet mod angreb fra andre, herunder mod digital mobning af en tidligere partner. Dommen er interessant, da det var første gang domstolen behandlede digital mobning som et aspekt af vold mod kvinder.

I relation til vold i hjemmet fandt domstolen, at digital overvågning ofte blev foretaget af personens partner. Den accepterede derfor, at handlinger som uberettiget overvågning, at skaffe sig adgang til eller at gemme ens partners korrespondance kunne tages i betragtning af de indenlandske myndigheder i sager om vold i hjemmet.

Domstolen har altså taget et bredt standpunkt og har set fysisk vold og digital chikane som en helhed. I en gennemgang af domstolens domme fra 2020 omtales, at vold mod kvinder og piger kan antage forskellige former som digital krænkelse af privatlivet, indtrængen i offerets computer og opsamling, deling og manipulation af data og billeder, inklusive private data.

I en senere dom fra 2021, Volodina mod Rusland (No 2)¹⁶, fastslog domstolen, at Rusland ikke havde opfyldt sin pligt efter artikel 8 i EMRK om retten til privat- og familieliv i EMRK til at beskytte en kvinde mod vold i hjemmet. Domstolen pegede på, at den russiske stat i forbindelse med en partnervoldssag ikke havde imødekommet en kvindes ønske om at undersøge hendes eksmands gentagne indgreb i hendes computer som digital vold og ikke havde retsforfulgt manden for det.

Digital selvskade

digitalt
ansvar

Hvad er digital selvskade?

Selvskade er, når en person med vilje påfører sig selv en skade uden at have hensigt at tage sit eget liv og uden social accept. Digital selvskade er, når de skadelige handlinger rettet mod sig selv foregår ved hjælp af digitale medier og tjenester. Fænomenet kan beskrives som en underkategori til digital vold, hvor volden er rettet mod personen selv.

Digital selvskade er opstået som fænomen sideløbende med en stigning i fysisk selvskade. I Danmark beretter fagfolk fra psykiatrien om en markant stigning i fysisk selvskade over de seneste 10-20 år, og internationale undersøgelser bekræfter et lignende billede.¹⁷ Ekspertes peger på, at de sociale medier kan have bidraget til stigningen i selvskadende adfærd.¹⁸

Som fænomen er digital selvskade stadig relativt nyt, og der mangler endnu en definition, der opstiller klare rammer for fænomenet, og som der er konsensus om i forskningen. Flere undersøgelser viser, at en stor del af det, vi foretager os on-

line, er at forstå som skadeligt for vores trivsel og mentale sundhed¹⁹, men hvor grænsen går mellem uhensigtsmæssig digital adfærd og decideret digital selvskade, mangler der endnu en fyldestgørende definition på. Af de få undersøgelser, der indtil videre er foretaget af digital selvskade, tager flere udgangspunkt i digital selvskade som et fænomen, der dækker over to slags adfærd: Dels at mobbe sig selv online gennem anonyme profiler, dels at poste noget ondsindet om sig selv anonymt online.²⁰

Der eksisterer derudover en anden forståelse af digital selvskade som et fænomen, der dækker over det at opsøge fora, hvor der bliver skrevet nedsættende og hadefulde ting om en.²¹ For kendte eller omdiskuterede personer kan det fx være at opsøge fora, hvor ens specifikke person bliver lagt for had, og for personer med minoritetsbaggrund kan det fx bestå i at opsøge fællesskaber, hvor der florerer had og diskrimination af én. Det kan fx være at opsøge homofobiske fora, hvis man selv er homoseksuel.

Posted by u/[deleted] 2 years ago

85

How do you stop engaging in digital self-harm?

I've come to realize this is a big problem for me. I'll actively search out homophobia on Twitter and Reddit and all it really does it ruin my mental health. Does anyone have any tips/advice on how to stop doing this?

9 Comments

Share

Save

Hide

Report

100% Upvoted

Eksemplet ovenfor kan kategoriseres som en form for "self-baiting", hvor et individ med vilje opsøger situationer eller konflikter, som kan føre til nedlæg eller lidelse for én selv. Det er en af de former for digital selvskade, som denne analyse er bygget op omkring. De to andre former for digital selvskade, vi ser nærmere på, er digitalisering af fysisk selvskade og digital selvmobning. Opdelingen af digital selvskade i de tre former stammer fra Foreningen Spiseforstyrrelser og Selvskade.²²

Digitalisering af fysisk selvskade

Digitalisering af fysisk selvskade dækker over episoder, hvor et individ har begået fysisk selvskade og derefter delt dokumentation af selvskaden online. Det kan eksempelvis foregå i netværk på de sociale medier eller i chatgrupper. Selvom individet måske opsøger netværk for selvskade eller indhold relateret til selvskade for at finde støtte og ligesindede, ender det typisk med at forværre individets mentale helbred. I værste tilfælde kan netværk centreret om selvskade sætte gang i den såkaldte "Werther-effekt" opkaldt efter Goethes roman "Den unge Werthers lidelser" fra 1774. Werther-effekten består i, at øget omtale af selvmord fører til en stigning i selvmord²³. Samme mekanisme gør sig ifølge forskere gældende for eksponering for selvskade – særligt grafisk afbildning og maleriske beskrivelser af fænomenet kan være med til at øge trangen til selvskade hos andre.²⁴

Digitalisering af fysisk selvskade er at forstå som digital selvskade, da netværk om selvskade på de sociale medier virker stimulerende på selvskadende adfærd. De tilbyder et fællesskab og en mulighed for at opnå status og identitet på baggrund af selvskadende adfærd, hvilket gør det vanskeligt at stoppe adfærden. Endvidere viser undersøgelser, at billeder af fysisk selvskade er med til at stimulere trangen til at udøve selvskade hos dem, der ser materialet,²⁵ samt at eksponering for selvmord og suicidal adfærd øger risikoen for selv at begå selvmordsforsøg.²⁶ Deling af materiale, der dokumenterer fysisk selvskade i netværk på de sociale medier, er med til at give inspiration til måder, man kan udøve selvskade på.

En undersøgelse foretaget af Foreningen Spiseforstyrrelser og Selvskade i 2016 viser, at blandt personer, som lider af eller har lidt af en spiseforstyrrelse og/eller selvskade, vurderer en tredjedel, at de sociale medier havde afgørende betydning for, at de i første omgang udviklede en spiseforstyrrelse eller selvskadende adfærd.²⁷ Som en tidligere indlagt i psykiatrien på grund af blandt andet selvskade, fortæller:

"Sociale medier har helt sikkert haft en indflydelse på mig. Jeg har set billeder og videoer af folk, der har cuttet, slået hovedet ind i væggen og sådan noget. Det har påvirket mig på den måde, at jeg føler, det er mere okay at gøre de ting."

Metode

Rapporten bygger på offer- og ekspert-interviews, en spørgeskemaundersøgelse foretaget i samarbejde med analysevirksomheden Epinion og en rundspørge blandt bosteder og i psykiatrien i hele landet.

Vi har foretaget seks interviews med personer tilknyttet psykiatrien, hvoraf fire var med fagpersonale i psykiatrien og to med brugere af psykiatrien.

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført blandt 1.013 danskere i alderen 18+ år, som er på internettet på deres mobil, tablet eller computer minimum én gang om ugen (f.eks. på sociale medier, mail, google-browser el. lign.). Data er indsamlet repræsentativt på køn, alder og geografi for den danske befolkning og bruttovejet, hvorefter personer, der ikke bruger internettet minimum én gang om ugen, er sorteret fra og vægtene normaliseret. Data kan således betragtes som repræsentativt for den del af den danske befolkning over 18 år, som er på internettet ugentligt. Data er indsamlet i perioden fra den 19. til den 25. april 2022.

Rundspørgen er sendt til botilbud, der har specialiseret sig i selvskade og spiseforstyrrelse. Vi sendte rundspørgen til kontaktpersoner på 57 botilbud under servicelovens §107 og §108 og modtog 22 svar.

I Danmark har fokus særligt været på det store onlinenetværk "Priv". Det er et lukket netværk på Instagram, hvor fysisk selvskade og selvmordsforsøg deles. Her liker, kommenterer og deler piger og unge kvinder billeder af selvskade, spiseforstyrrelser, selvmordsplaner og selvmordsforsøg. Netværket beror på en ekstrem hemmeligheds- og tavshedskultur, som brugerne af netværket håndhæver overfor hinanden – ingen i netværket må fortælle udenforstående om eller anmelde de private opslag, der bliver delt. De fleste af brugerne på netværket er sårbare unge mellem 15 og 29 år, og mange af dem er en del af det psykiatriske system.²⁸ Et tidligere Priv-medlem fortæller:

"Vi var stort set alle sammen en del af psykiatrien, hvor ordet tavshedspligt også bruges meget (...) Vi ved alle, hvad ordet betød, og at det var ulovligt, at bryde en tavshedspligt. Det gjorde, at man ikke sagde noget, idet tavshedspligten var altoverskyggende"

I netværket høster selvskade og selvmordsforsøg anerkendelse alt efter, hvor farlig selvskaden eller selvmordsforsøgene er. Brugere af netværket fortæller, hvordan billeder med alvorlig grad af selvskade får flere kommentarer og likes, og derigennem opildner og inspirerer de øvrige medlemmer.²⁹ Lignende netværk ses i andre lande og på tværs af landegrænser. Efter kendskab til netværket blev udbredt i den bredere befolkning gennem blandt andet DR-dokumentaren "Døde pigers dagbog", er netværket angiveligt forsøgt lukket ned. Interviewpersoner, Digitalt Ansvar har talt med, bekræfter dog, at der stadig eksisterer lignende netværk på Instagram, som i daglig tale endnu kaldes Priv.

Digital selvmobning

Digital selvmobning består i, at et individ mobber sig selv ved hjælp af falske profiler. Fænomenet bliver også ofte omtalt som auto-trolling og kan have til hensigt at fremstille individet som mobbeoffer. Det vil sige, at digital selvmobning kan være en måde at give svære følelser en berettigelse og få dem til at fremstå konkrete og håndterbare.

Et af de første kendte tilfælde af fænomenet er Hannah Smith fra England. Hun begik selvmord i

2013 som 14-årig efter at have modtaget en lang række voldsomme beskeder på mediet Ask.fm.

Efterfølgende undersøgelser viste, at 98% af beskederne kom fra hendes egen IP-adresse. Hun havde altså benyttet sig af mediet til at mobbe sig selv anonymt. Det var næppe den digitale selvmobning i sig selv, der ledte til hendes selvmord, men det kan have bidraget til negative følelser og gjort det sværere at håndtere en allerede eksisterende sårbarhed.³⁰

Self-baiting

Self-baiting er en form for digital selvskade, hvor et individ bruger sig selv som lokkemad for grove og hadefulde kommentarer eller reaktioner. Det kan fx bestå i, at et individ lægger et billede af sig selv på de sociale medier med et hashtag, som opfordrer andre til at skrive negative kommentarer om sit udseende. Det kan også være adfærd, hvor et individ opsøger konflikter med visheden om, at individet ved at deltage vil blive nedgjort eller lagt for had.

En form for self-baiting er såkaldte "selfie-threads", hvor individer poster billeder af sig selv, som de andre brugere kan kommentere på. Afhængigt af tonen og kulturen på det givne forum kan individer blive bekræftet i deres positive- eller negative selvopfattelse.

Denne form for self-baiting eksisterer blandt andet i "incel-miljøer", hvor unge mænd finder sammen i destruktive fællesskaber centreret om had til kvinder.³¹ Ordet incel kommer fra "involuntary celibate", og online-miljøet er særdeles kvindefjendsk. I selfie-threads tilknyttet incelfora går kommentarerne primært på, hvordan de unge mænd er udelukket fra nogensinde at indgå i romantiske forhold på grund af deres udseende og genetik.³² For mændene kan det at blive bekræftet i sit dystre verdenssyn være med til at holde dem fast i en negativ forståelse af både sig selv og omverdenen.

Opsummering

Digital selvskade er en form for digital vold, hvor volden er rettet mod én selv. En videnskabeligt velfunderet definition af digital selvskade eksisterer endnu ikke, men centrale aktører deler fænomenet op i digital selvmobning, self-baiting og digitalisering af fysisk selvskade.

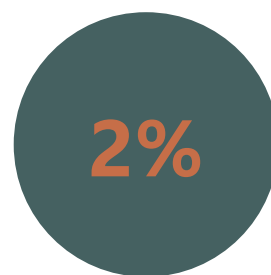
Digitalisering af fysisk selvskade foregår ved, at et individ begår fysisk selvskade og derefter deler det online. I Danmark og internationalt har der de seneste år været fokus på netværk centreret om selvskade, da de virker stimulerende på selvskadende adfærd og kan være farlige at indgå i.

Digital selvmobning består i, at et individ mobber sig selv ved hjælp af falske profiler. Motiverne kan være mange. Bl.a. kan digital selvmobning være en måde at give svære følelser en berettigelse eller fremkalde reaktioner fra andre.

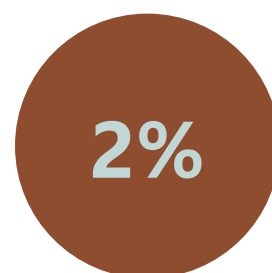
Self-baiting er en form for digital selvskade, hvor et individ bruger sig selv som lokkemad for had eller grove reaktioner. Det kan også dække over det at opsøge konflikter eller bestemte fora, hvor et individ på forhånd ved, at det vil blive lagt for had eller lide nederlag.

Hvor udbredt er digital selvskade?

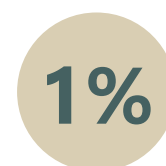
Vores undersøgelse af danskere over 18 år, der bruger internettet minimum en gang om ugen, viser, at 4% af danskerne har udsat sig selv for digital selvskade indenfor det sidste år. Heraf har 2% udsat sig selv for digital selvmobning, 2% har delt materiale af fysisk selvskade og 1% har udsat sig selv for self-baiting. Da digital selvskade endnu er et relativt nyt fænomen, er det vanskeligt at vurdere om tallet er højt eller peger på en eventuel stigning. Indtil videre eksisterer der kun ét studie af digital selvskade blandt voksne. Studiet, som er fra 2022, konkluderer, at blandt voksne amerikanere havde 16,3% på et tidspunkt postet noget ondsindet om sig selv anonymt på nettet, og 8% havde onlinemobbet sig selv anonymt.³³ At tallet fra det amerikanske studie er højere end vores tal for digital selvmobning på 2%, skyldes muligvis, at studiet dækker adfærd i hele de adspurgtes liv, mens vores undersøgelse kun dækker det seneste år.

Digital selvmobning

Delt materiale, der dokumenterer fysisk selvskade

Self-baiting

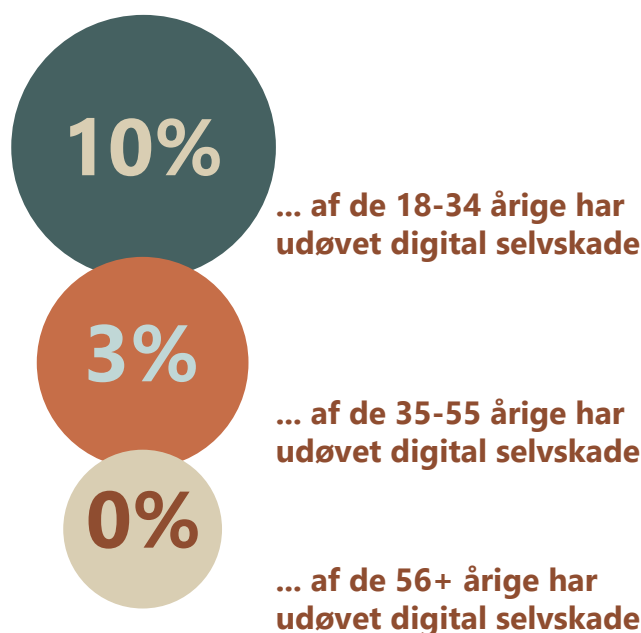
4% af voksne danskere har udsat sig selv for digital selvskade

Risiko for digital selvskade dal- er med alderen

Fordelt på alder kan vi se, at blandt de 18-34-årige har 10% udsat sig selv for en eller flere former for digital selvskade. Af de 35-55-årige har 3% udsat sig selv for digital selvskade, og fra 56 år og op-
efter er det 0%.

Andelen af danskere, der indenfor det sidste år har begået digital selvskade, falder altså, når vi bevæger os op i aldersgruppe. Det flugter med førnævnte undersøgelse af digital selvskade blandt voksne amerikanere som viser, at dem, der havde sagt ja til at have postet noget ondsindet indhold om sig selv online, og dem, der havde mobbet sig selv anonymt online, gennemsnitligt var signifikant yngre end dem, der svarede nej til samme spørgsmål.³⁴

Ifølge Danmarks Statistik svarer 10% af de 18-34-årige danskere i 2022 til 52,7 tusind, og 3% i aldersgruppen 35-55 år er 46,5 tusind danskere.³⁵ Det betyder, at hvis vi antager, at alle danskere mellem 18-55 år er på nettet minimum en gang om ugen, så er det knap 100.000 danskere, der har udsat sig selv for digital selvskade indenfor det sidste år.

I alt knap
100.000
danskere

Mænd mobber sig selv, kvinder deler deres selvskade

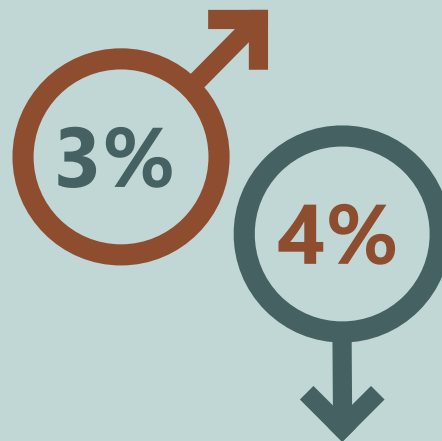
Vores undersøgelse tyder ikke på, at der er signifikant forskel på andelen af kvinder og mænd, der udøver digitalt selvskade. Hvor 3% af mændene havde udført digital selvskade indenfor det seneste år, gjorde det samme sig gældende for 4% af kvinderne. Hvordan det ser ud for personer med anden kønsidentitet, kan vores undersøgelse ikke konkludere på.

Meget tyder til gengæld på, at der er store forskelle i de måder, mænd og kvinder udøver digital selvskade. De studier, der tager udgangspunkt i en definition af digital selvskade som det at poste noget ondsindet om sig selv online og at mobbe

sig selv gennem anonyme profiler, viser, at digital selvskade er et større fænomen blandt mænd og drenge end kvinder og piger³⁶. Samtidig har de fleste af de kendte sager, der har omhandlet digitalisering af fysisk selvskade, drejet sig om kvinder og piger. Det kan altså tyde på, at kvinder og mænd udøver digital selvskade på forskellig vis.

Et studie fra New Zealand foretaget blandt unge peger desuden på, at også motiverne for digital selvskade er forskellige for drenge og piger. Det viste, at hvor pigerne udøvede digital selvskade for at få sympati, fremstå modstandsdygtige eller bekræfte deres venskaber, fortalte drengene, at de primært gjorde det som en joke.³⁷ Drengenes svar kan dække over, at det kan være tabulagt for drenge at vise, at de er sårbare og har problemer. Andre undersøgelser peger på, at der er et stort

overlap mellem dem, der udøver digital selvskade, og andre sårbare grupper. Blandt voksne er digital selvskade knyttet til spiseforstyrret adfærd,³⁸ og blandt unge, der udøver digital selvskade, er der en overrepræsentation af ofre for mobning og unge med stofmisbrug, depressive tendenser og fysisk selvskadende adfærd.³⁹

Molly Russell eksponeret for selvmord til det sidste

I november 2017 døde den kun 14-årige britiske teenager Molly Russell efter at have taget sit eget liv. I de seks måneder, der gik forud for hendes død, havde Molly samlet set gemt, liket eller delt 16.300 opslag på Instagram. Heraf var 2.100 opslag (cirka 12 om dagen) relateret til selvmord, selvskade og depression. Hun brugte sidst sin smarphone til at få adgang til Instagram på sin dødsdag kl. 00.45. To minutter forinden havde hun gemt et billede på mediet med et depressionsrelateret slogan.⁴⁰

Ifølge The Guardian var det på Instagram, at Molly så nogle af det mest foruroligende indhold. Hun havde dog også opsøgt skadeligt materiale på billeddelingstjenesten Pinterest, hvor man kan samle indhold vedrørende ting, man går op i. Her havde Molly Russell lavet en digital opslagstavle, som hun kaldte "nothing to worry about...". En stor del af de billeder, hun havde gemt på opslagstavlen, vedrørte selvskade og selvmord.

En tidligere patient for selvskade i psykiatrien, bekræfter overfor Digitalt Ansvar, at der har været problemer med blandt andet selvskaderelateret materiale på Pinterest:

"Jeg mener at Pinterest er slem, også fordi den bliver set som en inspirationskilde. Man snyder algoritmen ved at opfinde egne hashtags, så de ikke bryder fællesskabsreglerne. Folk er meget kreative, så indholdet ikke bliver fjernet. Det har

jeg set mange tilfælde af på TikTok også. Snapchat og Facebook er ikke lige så slemme. TikTok og Pinterest er nok de værste"

Mænd finder sammen om had til kvinder

Hvor Molly Russell havde opsøgt indhold svarende til det selvskade- og selvmordsrelaterede indhold, der flourer i Priv-netværket, eksisterer der også andre typer skadelige fora. Indenfor de sidste ti år har mange unge mænd, der føler sig ekskluderet fra romantiske og seksuelle relationer til kvinder, fundet sammen i incel-miljøet. Kvinder og piger får skylden for de unge mænds sociale udfordringer, og der er i løbet af årene blevet skabt en ideologisk fortælling om, hvordan verden fungerer, hvor kvinders "natur" gøres til drivkraften og grunden til mændenes ulykke. Incel-ideologien er fatalistisk, så svaret på mændenes ulykke er ikke hjælp til at få venner eller en kæreste, men had og vold mod kvinder og omverdenen. Konkret har selvidentificerede incels dræbt minimum 59 mennesker på verdensplan.⁴¹

En kortlægning af incel-fora foretaget af Center for Countering Digital Hate i 2022 konkluderer, at incel-fællesskaberne ikke bare er farlige for kvinder og andre potentielle ofre for deres had – det er også farligt for de enkelte deltagere i fællesskabet, som risikerer at lide under giftige sociale dynamikker og det dystre verdenssyn, der bliver promoveret. Almindelige tags i incel-fora er bl.a. "suicide fuel" og "rope fuel", der beskriver

bidrag til debatten, der har til hensigt at opildne til selvmord. Et andet eksempel er idéen om "the black pill". Det at sluge "the black pill" svarer til at erkende, at man ikke kommer til at få romantiske forhold nogensinde på grund af genetik og udseende. Den slags indhold, der fremmer vrede og håbløshed, udgør en stor del af indholdet i incel-fora.⁴²

Incel-miljø påvirker også danskere

Også i Danmark har vi set eksempler på, hvordan incelmiljøet har påvirket danske unge. I 2021 fandt analytiker i Digitalt Ansvar Christian Skettrup frem til en 27-årig mand fra Nordjylland, som blev sigtet for at have planlagt flere skyderier på uddannelsesinstitutioner i Nord- og Østjylland. Den

27-årige fortalte selv, at han havde været en del af incelmiljøet i flere år, og at han havde skrevet nogle meget voldsomme ting derinde, fordi det var den måde, man kunne få opmærksomhed på.⁴³ Han blev kendt skyldig i drabsforsøg ved byretten i Aalborg, men senere frikendt i Vestre Landsret.⁴⁴

Gerningsmanden bag skyderiet i Fields i juli 2022 beskrev før skyderiet i sin notesbog, at han var inspireret af en amerikansk masse-morder. Den pågældende amerikanske masse-morder havde forud for at dræbe tre af sine kolleger og til sidst begå selvmord, nøje gennemgået sine planer i videoer på YouTube, som gerningsmanden fra Fields havde set og selv angav at være blevet inspireret af. Gerningsmanden fra Fields havde kontakt til psykiatrien.⁴⁵

Opsummering

Vores undersøgelse viser, at 4% af danskere over 18, der bruger internettet minimum en gang om ugen, indenfor det sidste år udøvet digital selvskade. Heraf har 2% mobbet sig selv digitalt, 2% har delt materiale af fysisk selvskade, og 1% har udsat sig selv for self-baiting, hvilket vil sige at opsøge steder på online, hvor man gør sig selv til skydeskive for andres negative reaktioner og kommentarer.

Andelen af dem, der har udøvet digital selvskade, er størst i aldersgruppen 18-34 år, hvor 10% har udsat sig selv for digital selvskade indenfor det sidste år. Derefter daler andelen med alderen. Blandt de 35-55-årige har 3% udøvet digital selvskade indenfor det sidste år, og i aldersgruppen 56+ er det 0%.

Der er ikke signifikant forskel på andelen af mænd og kvinder, der udøver digital selvskade. Internationale studier og eksperter peger dog på, at der virker til at være forskelle i måden, mænd og kvinder udøver selvskade på. Hvor det tyder på, at flest kvinder opsøger dystre onlineverdener og forsøger at få sympati online i for eksempel onlinefora centreret omkring selvskade, viser internationale undersøgelser, at digital selvsmobning er mere udbredt blandt mænd.

Tech-aktørernes ansvar

Vi forstår typisk vold, som noget en gerningsperson udsætter et offer for. Vi straffer gerningspersoner, fordi det forebygger volden i at forekomme eller gentage sig, og ofrene får retssystemets ord for, at det de har været udsat for, var forkert og ikke deres skyld.

Når vi taler som digital selvskade, er billedet et andet. Der er tale om en voldsform, hvor offer og gerningsperson er én og samme person. Derfor virker det usammenhængende at straffe mennesker, som udsætter sig selv for skade. Men der er stadig tale om skade, når en person gør vold på sig selv og derfor er der også tale om et beskyttelsesbehov.

Men digital selvskade er samtidig kendetegnet ved et digitalt element. For billeder af selvskade og netværk centreret om selvskade foregår på digitale tjenester, som også tilbyder muligheder for at mobbe sig selv anonymt. Når sociale medier faciliterer og medvirker på den ene eller anden måde, så handler det bl.a. om: At de agerer **mødested** for udøvelsen af voldelige og skadelige handlinger. At de agerer **formidlere** af voldelige og skadelige aktører. At de agerer **vært for** voldeligt og skadeligt materiale. At de aktivt gennem algoritmer **deler** voldeligt og skadeligt materiale. At de aktivt **anbefaler** det voldelige og skadelige materiale. At de **forstærker** spredningen af voldeligt og skadeligt materiale ved at **belønne** det ekstreme indhold. Slutteligt **tjener de sociale medier penge på** brugernes indhold og aktivitet.

Skadeligt onlineindhold bidrog til selvmord

I England blev Molly Russells død anledning til at se nærmere på tech-virksomhedernes ansvar for det indhold, de viser til sårbare og unge. Undersøgelsen, der havde til hensigt at klarlægge Molly Russells dødsårsag, blev afsluttet 30. september 2022 og behandlet på et retsmøde i oktober 2022. Den ansvarshavende retsmediciner konkluderede, at hendes død til dels skulle tilskrives negative effekter af online indhold:

"Det ville ikke være sikkert at lade selvmord være en konklusion. Hun døde af en selvskadende handling, mens hun led af depression og de negative virkninger af online indhold (...) Det er sandsynligt, at det ovennævnte materiale, som Molly, der allerede led af en depressiv sygdom og var sårbar på grund af sin alder, så, påvirkede hendes mentale helbred negativt og bidrog til hendes død på en mere end minimal måde".⁴⁶

I Storbritannien er en retsmediciner (en coroner) en dommerlignende person med stor autoritet til at undersøge og officielt fastslå en persons dødsårsag. Som The New York Times skrev om sagen, er det måske første gang, at en techvirksomhed bliver beskyldt for medvirken til selvmord.⁴⁷

Ifølge nyhedsmediet The Guardian har Elizabeth Lagone, chef for sundhed og trivselspolitik hos Meta (ejereren af Instagram og Facebook), forsvaret en del af indholdet ved at angive, at det var "sikkert" for børn at se, fordi det "repræsenterede et forsøg på at skabe opmærksomhed om en brugers mentale tilstand og dele deres følelser". Pinterest erkender derimod, at deres tjeneste ikke var sikker, da Molly Russell benyttede sig af den, og de undskyldte bl.a. for at have sendt e-mails med titler som "10 depression pins you might like".⁴⁸

Algoritmer fastholder i dyster onlineverden

Molly Russell led sandsynligvis under en kombination af forskellige træk ved sociale medier. De e-mails, Molly Russell modtog fra Pinterest, er et eksempel på, hvordan personaliseret mikromålrettet indhold kan være med til at udbrede skadeligt materiale og bane vej for, at det når frem til sårbare individer. I anden sammenhæng er Googles og Youtubes anbefalingsalgoritmer blevet kritiseret for at lede individer ind på incel fora, selvom de oprindeligt søgte på emner som kropsidealer og arbejdsløshed.⁴⁹

Forstærkelsesalgoritmer, der leder folk mod mere og mere ekstremt indhold, betød i Molly Russells tilfælde, at hun blev vist meget voldsomt ind-

hold. Under retsprocessen måtte en medarbejder forlade retssalen for at undgå at se en række Instagram-videoer, der viste selvmord. En børnepsykolog, der blev indkaldt som ekspertvidne, udtalte, at materialet var så foruroligende, at det havde ødelagt hans nattesøvn i ugevis.⁵⁰

Selvom både de sociale medier og medie billedet som helhed har ændret sig siden Molly Russells selvmord i 2017, er eksponering for skadeligt materiale fortsat et stort problem på de sociale medier. En undersøgelse af TikTok foretaget af Center for Countering Digital Hate fra december 2022 viser, at profiler med alderen 13 år bliver eksponeret for selvmordsrelateret materiale indenfor kun 2,6 minutter på platformen. Samme undersøgelse viser, at profiler med brugernavne relateret til spiseforstyrrelse får vist signifikant mere indhold, der relaterer sig til både selvskade og spiseforstyrrelser. TikToks algoritmer målretter altså skadeligt materiale til sårbare individer.⁵¹

Tech-virksomhedernes argumenter for at beholde det skadelige materiale på platformene drejer sig i høj grad om, at man ikke vil begrænse individers mulighed for at udtrykke sig eller skabe opmærksomhed om problemer relateret til mental sundhed.⁵²

Det er dog tydeligt, at denne mulighed for at udtrykke sig har voldsomme konsekvenser for mange. Traditionelle medier har til sammenligning længe praktiseret særdeles stor omhu, når man omtaler selvmord og selvskade for at undgå, at andre bliver inspireret og er underlagt særskilte regler herfor.⁵³ Tech-virksomhederne burde være lige så påpasselige og fjerne åbenlys selvskade- og selvmordsrelateret materiale.

Sårbare søger hjælp de forkerte steder

De sociale medier gav samtidig Molly Russell anledning til at tro, at det er let at få adgang til kontakt og hjælp med ligesindede, også når dette ikke er tilfældet. Molly Russell havde en Twitter-konto, som hun brugte til at kontakte en influencer, der havde diskuteret sin oplevelse af depression online, i et forsøg på at få hjælp. Molly Russells far, Ian Russell, har beskrevet dette som "at råbe ud i et tomrum" og sagde, at det var en "fare" for personer som Molly som søger støtte fra velmenende influencers, der ikke kan tilbyde specialiseret støtte.⁵⁴

Digital selvskade er således en voldsform, som er betinget af digitale mellemlid. Derfor er det vigtigt, at de myndigheder, som har til opgave at beskytte borgerne og forebygge vold, definerer og har forståelse for de digitale mediers ansvar. For de sociale medieudbydere har handlemuligheder, og det har stor betydning, hvordan de designer og forvalter deres tjenester.

Tech-aktørerne har et ansvar, men derudover spiller sundhedspersonale også en vigtig rolle, når først skaden er sket. Sundhedsvæsenet kan dog ikke stå med opgaven alene, da de på nogle måder er oppe imod sociale medieudbydere, der er designet til at fastholde brugere og sprede indhold hurtigt. De sociale medieudbydere kan derfor blive en direkte modspiller i indsatsen for at forebygge og helbrede, hvis de ikke løfter eller pålægges at løfte ansvaret for en bedre beskyttelse mod digital selvskade.

Online Safety Bill

I Storbritannien har den ambitiøse Online Safety Bill været længe undervejs. Når loven bliver vedtaget – formentlig i første kvartal af 2023 – skal den overvåges af Ofcom, som er telekommunikationstilsynet i Storbritannien. De forventes at få beføjelser til at pålægge virksomheder bøder på op mod 18 mio. pund eller 10% af den globale omsætning, hvis digitale tjenester som sociale medier overtræder lovgivningen.

Den 26. november annoncerede regeringen i Storbritannien en ændring i loven, som vil omfatte at gøre indhold, der opfordrer andre til at skade sig selv, ulovligt. Men sideløbende foreslog regeringen en anden ændring: at fjerne ethvert krav til de sociale medier om at fjerne indhold, der er skadeligt, men ikke ulovligt. Ifølge organisationen

The Samaritans, der arbejder for at forebygge selvmord og selvskade i Storbritannien, er det afgørende, at "farligt indhold, som stadig er lovligt men utrolig skadeligt, bliver reguleret gennem loven og giver folk i alle aldre en beskyttelse"⁵⁵.

I november 2022 skrev bl.a. The Samaritans i et åbent brev, at unge voksne i alderen 18-24 år kan være lige så sårbare over for skader fra selvmord og selvskadende indhold på nettet som unge under 18 år. Derfor er det afgørende med lovgivning, der beskytter folk i alle aldre mod lovligt, men ekstremt skadeligt indhold om selvmord og selvskade på alle medier og tjenester. Udover The Samaritans er brevet underskrevet af den velgørende organisation til forebyggelse af selvmord blandt unge "Papyrus", "NHS Confederation of mental Health Network" og "Mental Health Foundation".

Opsummering

I England har sagen om 14-årige Molly Russell, der begik selvmord i 2017, fået stor opmærksomhed efter en retsmediciner beskrev, at depressions- og selvskaderelateret materiale på de sociale medier "bidrog til hendes død på en mere end minimal måde". Det er sket på baggrund af grundige undersøgelser af det indhold, Molly Russell blev eksponeret for online. Sagen illustrerer, at tech-aktørernes forretningsmodeller, algoritmer og indholdsmoderation kan udsætte brugerne for risici og give dem et forkert billede af, hvor det er gavnligt at søge hjælp.

Når sociale medier faciliterer og medvirker på den ene eller anden måde, så handler det bl.a. om: At de agerer mødested for udøvelsen af voldelige og skadelige handlinger. At de agerer formidlere af voldelige og skadelige aktører. At de agerer vært for voldeligt og skadeligt materiale. At de aktivt gennem algoritmer deler voldeligt og skadeligt materiale. At de aktivt anbefaler det voldelige og skadelige materiale. At de forstærker spredningen af voldeligt og skadeligt materiale ved at belønner det ekstreme indhold. Slutteligt tjener de sociale medier penge på brugernes indhold og aktivitet.

Konsekvenser i psykiatrien

For behandlingspersonale og patienter i psykiatrien spiller særligt digitalisering af fysisk selvskade en stor rolle. Fagpersonale og brugere af psykiatrien fortæller om, hvordan netværk omkring digitalisering af fysisk selvskade spiller en rolle for patienterne både under, efter og mellem indlæggelser. Derimod var kendskabet til andre former for digital selvskade blandt de adspurgte fagpersoner og brugere af psykiatrien småt.

Netværkene udfylder et behov for patienterne

Netværkene omkring fysisk selvskade udfylder typisk en funktion for patienterne. De tilbyder støtte og omsorg fra andre, der er tilgængelige på mere eller mindre alle tider af døgnet. Netværkene giver samtidig patienterne mulighed for at opbygge identitet og status. De positive sider ved netværkene italesætter en tidligere bruger af priv-netværk sådan:

"Der er to sider til sagen om priv-netværk. Jeg håber, at folk møder det med en større forståelse, og prøver at sætte sig i brugerens sted, i forhold til, hvorfor man er derinde. Man har fået et fællesskab, omsorg, anerkendelse"

Men selvom det for patienterne kan være rart at blive mødt med forståelse af priv-netværkene, ender de ofte med at forværre patienternes tilstand. En social- og sundhedsassistent ansat i psykiatrien fortæller om sine erfaringer med patienter, der deltager i netværk centreret om selvskade:

"Nogle tænker umiddelbart, at det kan være positivt at deltage i sådanne netværk, da det giver muligheder for at dele og drøfte sårbarheder, men efter lidt tid går det typisk op for dem, at det voldsomme indhold påvirker negativt, da de følelser, der er i spil, påvirker de andre"

Patienter, Digitalt Ansvar har talt med, angiver, at netværkene for mange patienter er et lukket, trygt rum fri for krav og forventninger. Hvor der i kontakten med psykologer eller andre behandlere

i psykiatrien ofte tænkes i løsninger, oplever patienterne, at der ikke bliver stillet krav i netværkene. Samtidig er der i online-netværkene en stærk tavshedskultur, som gør, at det er vanskeligt at få informationer om de skadelige onlinefællesskaber fra deltagerne.

Tavshedskulturen kan i nogle tilfælde udgøre en udfordring for patienternes behandling. Hvis en patient igennem netværkene for eksempel får viden om, at andre har fået det dårligt eller begået selvmord, kan det påvirke patienten meget. Men på grund af tavshedskulturen i netværkene er det ikke nødvendigvis en begivenhed, behandlingsspersonalet får information om. Personalet kan derfor stå uforstående tilbage overfor drastiske ændringer i en patients tilstand.

"Vi oplever, at patienterne har megen digital kommunikation på flere forskellige medier vedrørende selvskade, selvmordsforsøg, indlæggelser og så videre, som ofte giver mange svære situationer. Fx patienter, der har information om andre patienter, som de ikke ved, om de tør videregive til personale, men som de omvendt også har det svært med ikke at videregive" fortæller en psykolog ansat i psykiatrien.

Selvskade eskalerer i netværk

I fællesskaberne kan der opstå en "konkurrence om at have det sværest" og en "kamp om opmærksomhed", som en psykolog i psykiatrien formulerer det, hvilket er med til at accelerere selvskadens hyppighed og voldsomhed. Derudover kan den identitet, patienterne opbygger i selvskadenetværkene, potentielt være med til at forstærke selvskaden, som en psykolog fortæller:

"En patient viste en profil, hun tidligere har fulgt, hvor antal diagnoser, indlæggelser, overdosisser med videre var blevet nævnt. Der går prestige i at være den, der har været mest igennem"

Når patienter får en exit fra de skadelige netværk online, kan det være fordi noget udefra er med til at fjerne dem fra det. Det kunne for eksempel

være et forhold eller en veninde, som en psykolog i psykiatrien beskriver det. En tidligere patient for selvskade og deltager i Priv-netværket, fortæller:

”Jeg fortalte min veninde om netværket, og hun ville have, at jeg skulle ud af det. Hun gav mig ultimatummet: Enten vælger du mig, eller også vælger du Priv. Der gik det op for mig, at mit liv og mine relationer er vigtigere end Priv”

Samme pointe kommer fortæller en psykolog ansat i psykiatrien:

”Tit er det noget andet, der fjerner dem fra den dysfunktionelle onlineverden – et forhold, en veninde, en uddannelse eller noget andet, der får dem til at give op på den her dysfunktionelle onlineverden.”

Når smartphones udgør problem for behandling

I forhold til indlæggelse og behandling i psykiatrien specifikt er der et dilemma i, at man kan se det gunstige i at skærme patienter for ydre negative eller skadelige stimuli, hvilket en smartphone med internetadgang giver adgang til, samtidig med at man ønsker at ruste patienterne til bedst muligt at tage vare på deres eget liv og skabe forandring og resiliens ”indefra”, hvor de ikke er afskærmet fra smartphones.

Dertil kommer, at smartphonen er væsentlig for både systemet og patienten, da den giver mulighed for adspredelse under indlæggelse. De ser film, underholder sig med spil eller læsning og er i kontakt med omverdenen. I hospitalsram-

merne generelt er muligheden for adspredelse begrænset, og det er derfor en svær beslutning at begrænse tilgangen. Afskærmning eller begrænsning af smartphonen kan endvidere blive et konflikt punkt mellem patient og behandler og kan på den måde skade behandlingsalliancen. En psykolog ansat i psykiatrien fortæller:

”Der er ikke noget mere frustrerende end at man indlægger nogen, der ender med at sidde på deres patientstue på de sociale medier som TikTok, hvor de så også selvskader. Det er en svær atmosfære for behandling”

Endelig er der uklarhed om, hvad personalet i psykiatrien har af værktøjer og mulighed for at begrænse telefonbrug, hvor det vurderes relevant for behandling.

I 2020 påtalte Folketingets Ombudsmand, at psykiatriske afdelinger manglede hjemmel til at afskærme eller begrænse telefonbrug.⁵⁶ I psykiatriloven fra 2022, er der i § 2B stk. 1 og stk. 5 fastsat mulighed for at begrænse eller afskærme patienters brug af henholdsvis mobiltelefon og nærmere angivne sociale medier.

Viden om denne mulighed virker dog ikke til at være udbredt. Derimod har Folketingets Ombudsmands udtalelse fra 2020 enkelte steder skabt berøringsangst hos behandlingspersonale. Som en psykolog i psykiatrien udtaler:

”Telefonen er ikke et opmærksomhedspunkt, jeg har haft. Måske har vi fået lidt berøringsangst på grund af det der med Ombudsmanden”

Opsummering

I psykiatrien har behandlingspersonalet i høj grad fået øje på problemstillingen med digital selvskade, som særligt spiller en rolle for patienter, der er fysisk selvskadende. Behandlingspersonale peger blandt andet på, at netværk omkring fysisk selvskade kan være med til at eskalere selvskadende adfærd og fastholde patienter i adfærden.

Selvom der er opmærksomhed på udfordringen med digital selvskade blandt behandlingspersonalet i psykiatrien, tyder det på, at behandlingspersonalet mangler kendskab til muligheder for at håndtere og afskærme patienter fra smartphones og sociale medier.

Sammenfatning og anbefalinger

3

Sammenfatning

Digital vold

Definitionen af digital vold skal bidrage til at skabe et fælles sprog og forståelse for de skadelige fænomener, der opstår på og ved hjælp af digitale medier og systemer.

Digital vold har ofte konsekvenser for vores privatliv og omdømme. Derfor er der behov for et kritisk blik på, om beskyttelsen af vores integritet, privatliv og omdømme er fulgt med den digitale udvikling.

Muligheden for at sprede materiale hurtigt og gnidningsfrit betyder, at digital vold kan involvere både mange gerningspersoner, ofre og gerninger.

Digital vold er ikke nødvendigvis forårsaget af en gerningsperson – udøveren af digital vold kan også være en teknologi eller offeret selv.

Lovgivningen, håndhævelsen og forebyggelsen er ikke fulgt med de skadelige handlinger, der forekommer online. Danmark er gennem internationale og europæiske menneskerettighedskonventioner forpligtet til at beskytte mod vold. Former af digital vold hører ind under denne beskyttelsespligt.

Digital selvskade

Digital selvskade er en form for digital vold, hvor volden er rettet mod én selv. Der findes endnu ikke en definition af digital selvskade, som der er konsensus om i forskningen, men centrale aktører deler fænomenet op i digital selvmobning, self-baiting og digitalisering af fysisk selvskade.

Digitalt Ansvars kortlægning viser, at 4% af danskere over 18, der bruger internettet minimum en gang om ugen, har udøvet digital selvskade indenfor det sidste år. Heraf har 2% mobbet sig selv digitalt, 2% har delt materiale af fysisk selvskade, og 1% har udsat sig selv for self-baiting.

Ifølge undersøgelsen er andelen af dem, der har udøvet digital selvskade, størst i aldersgruppen 18-34 år, hvor 10% angiver at have udsat sig selv for digital selvskade indenfor det sidste år. Derefter daler andelen med alderen. Blandt de 35-55-årige har 3% udøvet digital selvskade indenfor det sidste år, og i aldersgruppen 56+ er det 0%.

Der er ikke signifikant forskel på andelen af mænd og kvinder, som udøver digital selvskade. Internationale studier og eksperter peger dog på, at der virker til at være forskelle i måden, mænd og kvinder udøver selvskade på. Hvor kvinder opsøger dystre onlineverdener og forsøger at få sympati online i for eksempel onlinefora centreret omkring selvskade, viser internationale undersøgelser, at flere mænd mobber sig selv online og ofte "gør det som en joke".

Tech-aktørerne bærer et ansvar, da deres forretningsmodeller, algoritmer og indholdsmoderation kan udsætte brugerne for risici og give dem et forkert billede af, hvor det er gavnligt at søge hjælp.

I psykiatrien har behandlingspersonale fået øje på problemstillingen med digital selvskade, som særligt spiller en rolle for patienter, der er fysisk selvskadende. Behandlingspersonale peger blandt andet på, at netværk omkring fysisk selvskade kan være med til at eskalere selvskadende adfærd og fastholde patienter i adfærden.

Anbefalinger

For at minimere brugeres eksponering for selvskade- og selvmordsrelateret materiale på digitale medier og tjenester samt ruste sundhedsvæsnet til bedre at håndtere de udfordringer, digital selvskade rejser, har Digitalt Ansvar udarbejdet fem anbefalinger:

1. Regeringen bør overveje at kriminalisere åbenlys visuel gengivelse af selvskade

En kriminalisering af åbenlyst visuelt indhold af selvskade vil betyde, at sociale medier straks skal tage skridt til at fjerne det pågældende indhold eller hindre adgangen dertil, hvis de får konkret kendskab til det. Kriminaliseringen bør tage højde for, at det virker u hensigtsmæssigt at straffe psykisk sårbare, der deler gengivelse af selvskade, men derimod hensigtsmæssigt at digitale tjenester som sociale medier ikke tillader deling af selvskadeindhold.

I dag er der ikke krav om, at sociale medier skal fjerne indhold, der viser selvskade. Forskningen og ekspertinterviewene peger entydigt på, at visuel gengivelse af selvskade er særdeles problematisk. Særligt grafisk afbildning og maleriske beskrivelser af selvskade kan være med til at øge selvskade hos andre. Onlinegrupperne, hvor indholdet vises og deles, kan skabe "konkurrence om at have det sværest" og være med til at accelerere selvskadens hyppighed og voldsomhed. Derudover kan den identitet, patienterne opbygger i selvskadenetværkene, potentielt være med til at forstærke selvskaden.⁵⁷ Derfor bør gengivelse af åbenlys selvskade ikke florere på sociale medier eller automatisk anbefales af algoritmer til brugere.

Anbefalingen flugter med, hvad WHO har udarbejdet af retningslinjer vedrørende selvmord og selvskade for traditionelle medier. Retningslinjerne siger, at medier ikke bør omtale selvmord og selvskade for at undgå at bidrage til yderligere selvskade. I anbefalingerne frarådes generelt billedokumentation og i særdeleshed blodige billeder.⁵⁸ En kriminalisering af åbenlys gengivelse af selvskade på digitale medier og tjenester vil således være i tråd med retningslinjerne fra WHO, da den er med til at beskytte individer mod indhold, der potentielt kan føre dem til at selvskade.⁵⁹ Initiativet kunne med fordel kobles med støtte og hjælp til de brugere, der deler åbenlys visuel gengivelse af selvskade.

2. Sundhedsstyrelsen bør udarbejde vejledninger til den nye psykiatrilov for at tydeliggøre, hvilke muligheder sundhedspersonale i psykiatrien har for at afskærme eller begrænse patienters adgang til smartphones eller sociale medier

Den nye psykiatrilov fastlægger, at sygehusmyndigheden har mulighed for at iværksætte afskæringer og begrænsninger for patienterne i forhold til smartphones eller sociale medier, fx i situationer "hvor en patient tilgår sociale medier eller hjemmesider med grupper eller fora, hvor andre personer opfordrer til eller beskriver metoder for selvskade eller selvmord, som i væsentlig grad kan påvirke sårbare patienter eller patienter i psykotisk tilstand".⁶⁰ Vi anbefaler, at Sundhedsstyrelsen udarbejder vejledninger til den nye psykiatrilov med særligt fokus på dette punkt til brug for patienter indlagt i psykiatrien.

3. Regionerne bør overveje at indføre "digital risikovurdering" ved indlæggelse

Vi anbefaler, at der indføres "digital risikovurdering", når patienter bliver indlagt i psykiatrien med henblik på at afdække risiko for negativ digital adfærd, som fx deling af selvskademateriale og tilknytning til digitale selvskadegrupper.

4. Sundhedsministeriet bør indføre efteruddannelse af behandlingspersonale i psykiatrien

Vi anbefaler et skærpet fokus på sammenhænge mellem forskellige former for selvskade og det digitale miljø. Behandlingspersonale i psykiatrien og på bosteder bør tilbydes undervisning i, hvordan nye digitale medier virker, og hvordan de spiller ind i selvskadeområdet.

5. Regionerne bør forsøge med ny innovativ teknologi som fx single purpose-devices til brug i psykiatrien.

Undersøgelser peger på, at digitale medier spiller en betydelig rolle og er en medvirkende årsag til vedligeholdelse og forværring af selvskade, samt udbredelse af selvskadende adfærd til andre gennem eksponering til indhold med selvskade (frivilligt og ufrivilligt). Undersøgelser peger endvidere på, at sociale medier giver patienter mulighed for at interagere med andre, der har lignende oplevelser. Brugere opsøger og poster selv selvskaderelateret indhold online for at kommunikere og forbinde med andre, der har haft lignende oplevelser. Det er en søgen efter at få støtte, opbakning, opmærksomhed, håb og finde fællesskab. De behandlere i sundhedsvæsenet, vi har talt med, giver på sin side udtryk for, at smartphonen på fx selvskadeafdelinger også bliver brugt til at "få tiden til at gå" gennem fx mobilspil og streaming, fordi der ikke er meget at tage sig til.

Derfor anbefaler vi udvikling af og forsøg med brug af single-purpose-teknologier, som giver patienterne adgang til specifikke streamingpladformer og onlinespil, samt til special-udviklede apps med uddannede menneskelige moderatorer, som kan give patienterne adgang til digitale tjenester, hvor der er tænkt sikkerhed, hjælp og tryghed ind. Til udvikling af projektet vil det være oplagt at inddrage forskningsmiljøer på universiteterne for at dokumentere og undersøge resultaterne.

Noter

digitalt
ansvar

Noter

1 FN's højkommissær for menneskerettigheder (2021): General comment No. 25 on children's rights in relation to the digital environment. FN. <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-25-2021-childrens-rights-relation>;

Udvalget for Velfærd i Norden (2021): Udvalgsforslag om digitale krænkelser og trusler. Nordisk Råd. https://www.norden.org/sites/default/files/2021-12/A%201894_velf%C3%A6rd%20_0.pdf;

European Institute for Gender Equality (2017): Cyber violence against women and girls. EU. <https://eige.europa.eu/publications/cyber-violence-against-women-and-girlsd-girls>;

Se desuden: European Institute for Gender Equality (2022): Combating cyber violence against women and girls. EU. <https://eige.europa.eu/publications/combating-cyber-violence-against-women-and-girls>

2 Den Europæiske menneskerettighedskonvention, Afsnit 1, Artikel 8: "Ret til respekt for privatliv og familieliv. 1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. 2. Ingen offentlig myndighed kan gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, undtagen for så vidt det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres ret og frihed.

3 Deling af seksuelt overgrebsmateriale af børn og intime billeder uden samtykke er eksempler på privatlivskrænkelser.

4 Zuleta, L., Stefensen, T., Bahat, Y., & Kroustrup, J. (2022). DEN OFFENTLIGE DEBAT PÅ FACEBOOK. EN UNDERSØGELSE AF DANSKERNES DEBATADFÆRD. Institut for Menneskerettigheder. https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/document/Den%20offentlige%20debat%20p%C3%A5%20Facebook%2C%20analysenotat%2C%20maj%202022_0.pdf

5 Topp, A. (2019). Politiet sigter yderligere 148 unge for at dele børneporno. DR. <https://www.dr.dk/ligetil/ligetil-paa-tegnsprog/politiet-sigter-yderligere-148-unge-dele-boerneporno>

6 Hagemann-Nielsen, F., Frederiksen, M. S., & Gertsen, L. (2020). Dom i brutal sag om digital afpresning og voldtægt: Ung mand afpressede og ydmygede 169 piger. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/syd/dom-i-brutal-sag-om-digital-afpresning-og-voldtægt-ung-mand-afpressede-og>

7 Whittaker, J., Looney, S., Reed, A., & Votta, F. (2021, July 3). Recommender systems and the amplification of extremist content. Internet Policy Review. <https://policyreview.info/articles/analysis/recommender-systems-and-amplification-extremist-content>

Se desuden: McCrosky, J., & Geurkink, B. (2021). YouTube Regrets: A crowdsourced investigation into YouTube's recommendation algorithm. Tilgængelig her: https://assets.mofoprod.net/network/documents/Mozilla_YouTube_Regrets_Report.pdf

8 Facebook's Algorithm: A Major Threat to Public Health. (2020). Avaaz. https://secure.avaaz.org/campaign/en/facebook_threat_health/

9 Larsen, N. I. (2022). Facebook prioriterer softporn og hadefuldt indhold. Her er fem hovedpunkter i de seneste afsløringer. Information. <https://www.information.dk/udland/2021/10/facebook-prioriterer-softporn-hadefuldt-indhold-fem-hovedpunkter-seneste-afsloeriger>

10 Roose, K. (2020). The Making of a YouTube Radical. The New York Times. <https://www.nytimes.com/interactive/2019/06/08/technology/youtube-radical.html?mtrref=undefined>

- 11 Birk, T., Frederiksen, M. S., & Heiredal, S. (2021). Stort socialt medie udbredte kendskab til krænkende foto af Lærke Bodilsen: "Det er jo fuldstændig sindssygt." DR. https://www.dr.dk/mitliv/stort-socialt-medie-udbredte-kendskab-til-kraenkende-foto-af-laerke-bodilsen-det-er-jo?cid=soc_facebook_drnyheder_post_s5ff9ud1
- 12 Cybercrime Convention Committee (T-CY) & Council of Europe. (2018). Mapping study on cyberviolence: with recommendations adopted by the T-CY on 9 July 2018. Council of Europe. <https://rm.coe.int/t-cy-2017-10-cbg-study-provisional/16808c4914>
- 13 European Court of Human Rights. (2022). Guide to the Case-Law of the of the European Court of Human Rights. Council of Europe. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Data_protection_ENG.pdf
- 14 Jørgensen, R. F., & Akhtar, M. (2020). TECH-GIGANTERNE, YTRINGS-FRIHEDEN OG PRIVATLIVET. Institut for Menneskerettigheder. <https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/document/Tech-giganterne.pdf>
- 15 European Court of Human Rights: (2020). CASE OF BUTURUGU v. ROUMANI (Application no 56867/15). .
- 16 European Court of Human Rights: (2021). CASE OF VOLODINA v. RUSSIA (No. 2) - Application no. 40419/19.
- 17 Zetterqvist, M., Jonsson, L. S., Landberg, Å., & Svedin, C. G. (2021). A potential increase in adolescent nonsuicidal self-injury during covid-19: A comparison of data from three different time points during 2011 – 2021. National Library of Medicine. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8448460/>
- Wester, K., Trepal, T., & King, K. (2017). Nonsuicidal Self-Injury: Increased Prevalence in Engagement. National Library of Medicine. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28846813/>
- 18 Skelbæk, S. (2022). TEMA: Ny uhyggelig tendens. Nu skader børn også sig selv digitalt. BUPL. <https://bupl.dk/boern-unge/find-artikler/tema-ny-uhyggelig-tendens-nu-skader-boern-ogsaa-sig-selv-digitalt>
- 19 Pedersen, J. (2022). Effects of limiting digital screen use on well-being, mood, and biomarkers of stress in adults. Nature. https://www.nature.com/articles/s44184-022-00015-6?error=cookies_not_supported&code=c2c297e8-c8eb-41f1-8f41-4df4d417daf0;
- Memon, A. M., Sharma, S. G., Mohite, S. S., & Jain, S. J. (2018). The role of online social networking on deliberate self-harm and suicidality in adolescents: A systematized review of literature. National Library of Medicine. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6278213/>;
- Braghieri, L., Levy, R., & Makarin, A. (2022). Social Media and Mental Health. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3919760
- 20 Lydecker, J. A., Grilo, C. M., Hamilton, A., & Barnes, R. D. (2022). Digital self-harm is associated with disordered eating behaviors in adults. SpringerLink. https://link.springer.com/article/10.1007/s40519-021-01355-6?error=cookies_not_supported&code=28057d41-a23d-494a-ae17-1624ad48784b;
- Patchin, J. W. (2017, December 1). Digital Self-Harm Among Adolescents. Journal of Adolescent Health. [https://www.jahonline.org/article/S1054-139X\(17\)30313-0/fulltext](https://www.jahonline.org/article/S1054-139X(17)30313-0/fulltext);
- Pacheco, E., Fiske, J., & Melhuish, N. (2019). Digital self-harm: Prevalence, motivations and outcomes for teens who cyberbully themselves. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3374725>;
- Patchin, J. W., Hinduja, S., & Meldrun, R. C. (2022). Digital self-harm and suicidality among adolescents. ACAMH. <https://acamh.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/camh.12574>
- 21 ContraPoints. (2018, August 17). Incels | ContraPoints [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/>

[watch?v=fD2briZ6fB0](#)

22 Digital selvskaade. (n.d.). Foreningen Spiseforstyrrelser Og Selvskaade. <https://spiseforstyrrelse.dk/selvskaade/digital-selvskaade>

23 SharksMedia A/S. (2009). Aktuelt - Werther-effekten. Center for Selvmordsforskning. <https://selvmordsforskning.dk/aktuelt-werther-effekten/>

24 Vestergaard, C. B., & Jørgensen, C. R. (2016). Selvskaadende adfærd på sociale medier: - en analyse af Instagram-profiler med selvskaadende adfærd som omdrejningspunkt. Psyke & Logos, 37(2), 60–77. [https://pure.au.dk/portal/da/publications/selvskaadende-adfaerd-paa-sociale-medier\(fe03d281-b86b-45be-a8cf-5f45c1b84525\).html](https://pure.au.dk/portal/da/publications/selvskaadende-adfaerd-paa-sociale-medier(fe03d281-b86b-45be-a8cf-5f45c1b84525).html)

25 Vestergaard, C. B., & Jørgensen, C. R. (2016). Selvskaadende adfærd på sociale medier: - en analyse af Instagram-profiler med selvskaadende adfærd som omdrejningspunkt. Psyke & Logos, 37(2), 60–77. [https://pure.au.dk/portal/da/publications/selvskaadende-adfaerd-paa-sociale-medier\(fe03d281-b86b-45be-a8cf-5f45c1b84525\).html](https://pure.au.dk/portal/da/publications/selvskaadende-adfaerd-paa-sociale-medier(fe03d281-b86b-45be-a8cf-5f45c1b84525).html)

26 What does “suicide contagion” mean, and what can be done to prevent it? (2021). HHS.gov. <https://www.hhs.gov/answers/mental-health-and-substance-abuse/what-does-suicide-contagion-mean/index.html>

27 ViOSS - Videnscenter om spiseforstyrrelser og selvskaade. (2016). Spiseforstyrrelser, selvskaade og sociale medier. ViOSS. <https://spiseforstyrrelse.dk/files/media/document/Spiseforstyrrelser-selvskaade-og-sociale-medier.pdf>

28 Kristiansen, A. L. (2020). Hemmeligt netværk på Instagram for Danmarks skrøbeligste piger: Maja Luna delte billeder og tanker om selvskaade. Hun blev 20 år. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/webfeature/instagram-selvsmord>

29 Scheel, A. F., Frandsen, M., & Frederiksen, M. S. (2020). Mor i desperat opråb: Min datter fik point på Instagram for at filme selvmordsforsøg. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/mor-i-desperat-opraab-min-datter-fik-point-paa-instagram-filme-selvsmordsforsoeg>

30 Patchin, J. W. (2019). Hannah Smith: Even More Tragic Than Originally Thought. Cyberbullying Research Center. <https://cyberbullying.org/hannah-smith-even-more-tragic-than-originally-thought>

31 Center for Countering Digital Hate. (2022). The incelosphere: Exposing pathways into incel communities and the harms they pose to women and children. CCDH. <https://counterhate.com/wp-content/uploads/2022/09/CCDH-The-Incelosphere.pdf>

32 ContraPoints. (2018b, August 17). Incels | ContraPoints [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=fD2briZ6fB0>

33 Lydecker, J. A., Grilo, C. M., Hamilton, A., & Barnes, R. D. (2022). Digital self-harm is associated with disordered eating behaviors in adults. SpringerLink. https://link.springer.com/article/10.1007/s40519-021-01355-6?error=cookies_not_supported&code=28057d41-a23d-494a-ae17-1624ad48784b

34 Lydecker, J. A., Grilo, C. M., Hamilton, A., & Barnes, R. D. (2022). Digital self-harm is associated with disordered eating behaviors in adults. SpringerLink. https://link.springer.com/article/10.1007/s40519-021-01355-6?error=cookies_not_supported&code=28057d41-a23d-494a-ae17-1624ad48784b

35 Statistikbankens FOLK1A, 4. kvartal 2022

36 Pacheco, E., Fiske, J., & Melhuish, N. (2019). Digital self-harm: Prevalence, motivations and outcomes for teens who cyberbully themselves. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3374725>;

Lydecker, J. A., Grilo, C. M., Hamilton, A., & Barnes, R. D. (2022). Digital self-harm is associated with disordered eating behaviors in adults. SpringerLink. https://link.springer.com/article/10.1007/s40519-021-01355-6?error=cookies_not_supported&code=28057d41-a23d-494a-ae17-1624ad48784b;

- Patchin, J. W. (2017b). Digital Self-Harm Among Adolescents. *Journal of Adolescent Health*. [https://www.jahonline.org/article/S1054-139X\(17\)30313-0/fulltext](https://www.jahonline.org/article/S1054-139X(17)30313-0/fulltext)
- 37 Pacheco, E., Fiske, J., & Melhuish, N. (2019). Digital self-harm: Prevalence, motivations and outcomes for teens who cyberbully themselves. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3374725>
- 38 Lydecker, J. A., Grilo, C. M., Hamilton, A., & Barnes, R. D. (2022). Digital self-harm is associated with disordered eating behaviors in adults. *SpringerLink*. https://link.springer.com/article/10.1007/s40519-021-01355-6?error=cookies_not_supported&code=28057d41-a23d-494a-ae17-1624ad48784b
- 39 Patchin, J. W. (2017b). Digital Self-Harm Among Adolescents. *Journal of Adolescent Health*. [https://www.jahonline.org/article/S1054-139X\(17\)30313-0/fulltext](https://www.jahonline.org/article/S1054-139X(17)30313-0/fulltext);
- Soengkoeng, R. (2022b). Digital self-harm: an examination of the current literature with recommendations for future research. *SpringerLink*. https://link.springer.com/article/10.1007/s44202-022-00032-8?error=cookies_not_supported&code=7d81a201-55a9-416d-a589-c9b402b0c747
- 40 Milmo, D. (2022). 'The bleakest of worlds': how Molly Russell fell into a vortex of despair on social media. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/technology/2022/sep/30/how-molly-russell-fell-into-a-vortex-of-despair-on-social-media>
- 41 Center for Countering Digital Hate. (2022). The incelosphere: Exposing pathways into incel communities and the harms they pose to women and children. CCDH. <https://counterhate.com/wp-content/uploads/2022/09/CCDH-The-Incelosphere..pdf>
- 42 Center for Countering Digital Hate. (2022). The incelosphere: Exposing pathways into incel communities and the harms they pose to women and children. CCDH. <https://counterhate.com/wp-content/uploads/2022/09/CCDH-The-Incelosphere..pdf>
- 43 Clante, C., & Jungersen, R. (2022). 27-årig mand i detaljeret manifest: Mit mål her i livet er at slå så mange mennesker ihjel, inden jeg dør. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/27-aarig-mand-i-detaljeret-manifest-mit-maal-her-i-livet-er-slaa-saa-mange-mennesker>
- 44 Kristensen, Pernille K. (2023). Nordjyde frifundet for at ville planlægge masseskyderi på skoler. DR. <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/nordjylland/nordjyde-frifundet-ville-planlaegge-masseskyderi-paa-skole>
- 45 Hansen, A. S., Herschend, S. S., & Koch, T. Ø. (2022). Fields-mistænkt var inspireret af amerikansk massemander. *nyheder.tv2.dk*. <https://nyheder.tv2.dk/2022-10-20-fields-mistaenkt-var-inspireret-af-amerikansk-massemorder>
- 46 Walker, A. & North London Coroner's Service. (2022). REGULATION 28 REPORT TO PREVENT FUTURE DEATHS. https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2022/10/Molly-Russell-Prevention-of-future-deaths-report-2022-0315_Published.pdf
- 47 Satariano, A. (2022). British Ruling Pins Blame on Social Media for Teenager's Suicide. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2022/10/01/business/instagram-suicide-ruling-britain.html>
- 48 Milmo, D. (2022a). Pinterest executive admits platform 'not safe' when Molly Russell used it. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/technology/2022/sep/22/pinterest-executive-deeply-regrets-content-viewed-by-molly-russell>
- 49 Center for Countering Digital Hate. (2022). The incelosphere: Exposing pathways into incel communities and the harms they pose to women and children. CCDH. <https://counterhate.com/wp-content/uploads/2022/09/CCDH-The-Incelosphere..pdf>
- 50 Milmo, D. (2022b). Psychiatrist 'unable to sleep' after seeing material viewed by Molly Russell. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/27/molly-russell-inquiry-hears-of-distressing-self-harm-content>

51 Center for Countering Digital Hate (2022). Deadly by Design. CCDH. https://counterhate.com/wp-content/uploads/2022/12/CCDH-Deadly-by-Design_120922.pdf

52 Hern, A. & Milmo, D. (2022). TikTok self-harm study results 'every parent's nightmare'. The Guardian. <https://www.theguardian.com/technology/2022/dec/15/tiktok-self-harm-study-results-every-parents-nightmare>;

Milmo, D. (2022). Meta executive apologises over inappropriate content seen by Molly Russell. The Guardian. <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/26/posts-seen-by-molly-russell-of-self-harm-and-suicide-safe-for-children-meta-says>

53 Holm, E. F. (2022, August 25). Ekspert: Skriv om selvmord og selvskade, men gør det uden blod og drama. Socialt Indblik. <https://www.socialtindblik.dk/ekspert-skriv-om-selv-mord-og-selvskade-men-goer-det-uden-blod-og-drama/>

54 Lockhart, A. (2022). Molly Russell's father says the tragic teenager "cried into empty void" asking influencers for help. Mail Online. <https://www.dailymail.co.uk/news/article-11290673/Molly-Russells-father-says-tragic-teenager-cried-void-asking-influencers-help.html>

55 Campaign for a suicide-safer internet. (n.d.). Samaritans. <https://www.samaritans.org/about-samaritans/research-policy/internet-suicide/campaign-safer-internet/>

56 Folketingets Ombudsmand. (2020). Tvivlsom hjemmel til indgreb på psykiatriske afdelinger. FOB 2020-43.

57 Vestergaard, C. B., & Jørgensen, C. R. (2016). Selvskadende adfærd på sociale medier: - en analyse af Instagram-profiler med selvskadende adfærd som omdrejningspunkt. Psyke & Logos, 37(2), 60–77. [https://pure.au.dk/portal/da/publications/selvskadende-adfaerd-paa-sociale-medier\(fe03d281-b86b-45be-a8cf-5f45c1b84525\).html](https://pure.au.dk/portal/da/publications/selvskadende-adfaerd-paa-sociale-medier(fe03d281-b86b-45be-a8cf-5f45c1b84525).html)

58 Holm, E. F. (2022, August 25). Ekspert: Skriv om selvmord og selvskade, men gør det uden blod og drama. Socialt Indblik. <https://www.socialtindblik.dk/ekspert-skriv-om-selv-mord-og-selvskade-men-goer-det-uden-blod-og-drama/>

59 Det kan fx være:

- Detaljeret og lærerig information om selvmord eller selvskade metoder
- Grafiske billeder relateret til selvskade eller selvmord
- Livestreams eller optagede videoer af selvmords- eller selvskadende adfærd
- Indlæg, der opmuntrer, glamouriserer eller fejrer selvmord eller selvskade
- Indlæg fra folk, der søger eller opmuntrer til selvmords- eller selvskadepagter
- Indlæg om selvmord eller selvskadeudfordringer

60 Sundhedsministeriet, & Heunicke, M. (2021). Forslag til Lov om ændring af lov om anvendelse af tvang i psykiatrien m.v. og sundhedsloven. Folketinget.

digitalt
ansvar

Bilag

digitalt
ansvar

Centrale konventioner for digital vold

I det følgende omtales en række centrale menneskerettigheds- og andre konventioner af betydning for digital vold, som Danmark har tiltrådt og er bundet af. Konventionerne anviser – med udgangspunkt i at beskytte dem enkelte persons (og persongrupper) menneskerettigheder – hvad staterne skal gøre for at forebygge og bekæmpe digital vold. Indsatserne skal være helhedsorienterede, skal gennemføres nationalt og gennem internationalt samarbejde og skal ske i nært samarbejde mellem staten og civilsamfundet.

Bilaget indeholder oversigt over:

1. Internationale menneskerettighedskonventioner
2. Europæiske menneskerettighedskonventioner
3. Andre europæiske konventioner
4. EU-retigheder

1. Internationale menneskerettighedskonventioner

FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder. Vedtaget 1948.

Verdenserklæringen om Menneskerettigheder blev vedtaget for at beskytte det enkelte individ mod overgreb fra staten. Den garanterer en række fundamentale menneskerettigheder, som er udbygget og gjort bindende i senere konventioner. Erklæringen fastslår i artikel 1, at alle mennesker er født lige i værdighed og rettigheder. Artikel 2 fastslår et ikke-diskriminationsprincip, og artikel 7 hævder princippet om lighed for loven. Artikel 3 garanterer retten til liv, frihed og personlig sikkerhed, som også er grundlæggende beskyttelsesgoder i forhold til digital vold.

FN's Konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination. Vedtaget 1966, Tiltrådt af Danmark 1971.⁶¹

Formålet med konventionen er at træffe alle nødvendige foranstaltninger til hurtigst muligt at afskaffe racediskrimination i alle dens former og udslag.

Ifølge artikel 4 forpligter staten sig til at fordømme og straks at forfølge al propaganda og alle organisationer, som bygger på ideer eller teorier om overlegenhed hos en enkelt race eller persongruppe af en bestemt hudfarve eller etnisk oprindelse, eller som søger at forsvare eller fremme nogen form for racehad og racediskrimination.

Overvågningskomiteen til konventionen har i sin generelle anbefaling nr. 35 fra 2013⁶² fastslået, at anbefalingen gælder racistisk hadtale, uanset hvordan det kommer til udtryk, herunder om det "udbredes via elektroniske medier, inklusive internet og sociale netværkssider."

Komiteens anbefaling er ikke direkte bindende for staterne, men er en understregning af, at digitale medier har gjort udbredelsen af racistisk hadtale lettere, og at staterne bør gribe ind mod det.

FN's Konvention om borgerlige og politiske rettigheder. Vedtaget 1966 tiltrådt af Danmark 1968.⁶³

Konventionen fastslår indledningsvis, at alle folk har selvbestemmelsesret, og at de i kraft af denne frit kan bestemme deres politiske stilling og frit varetage deres egen økonomiske og sociale udvikling.

Ifølge artikel 2 skal alle personer inden for en stats område være omfattet af konventionens rettigheder uden forskelsbehandling af nogen art, jf. ovenfor om diskriminationsforbuddet. Artikel 9 beskytter enhver ret til frihed og personlig sikkerhed. Artikel 17 beskytter mod statens vilkårlige eller ulovlige indtrængen i privatlivet, og artikel 19 fastslår retten til ytrings- og informationsfrihed med respekt for andres rettigheder eller omdømme (og statens sikkerhed, den offentlige orden, sundhed eller sædelighed). De to rettigheder er gensidigt betingede af hinanden og skal balanceres mod hinanden.

Mens staterne er forpligtede til at respektere rettighederne, gælder dette som udgangspunkt ikke tech-virksomheder.

FN's Konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination mod kvinder (Kvindekonventionen). Vedtaget 1979. Tiltrådt af Danmark 1983.⁶⁴

FN's Kvindekonvention sigter mod at afskaffe enhver form for diskrimination mod kvinder og sikre fuld ligestilling mellem mænd og kvinder. Vold mod kvinder omtales ikke direkte i konventionen, men kønsbetinget vold anses som diskrimination mod kvinder som defineret i artikel 1.⁶⁵

Vold mod en kvinde, fordi hun er en kvinde, eller

som rammer kvinder uforholdsmæssigt, anses som en krænkelse af kvinders menneskerettigheder.

Digital vold fremgår ikke som omfattet af definitionen af kønsbaseret vold. Men overvågningskomiteen for konventionen omtaler, at der er sket en omdefinering af privat og offentligt gennem teknologisk medierede miljøer så som "nutidige former for vold, der forekommer online og i andre digitale miljøer."⁶⁶

Komiteen slår fast, at i de sammenhænge, kan kønsbaseret vold mod kvinder være resultat af både staters og ikke-statslige aktørers (herunder privates) handlinger eller undladelser og være krænkelse af kvinders menneskerettigheder. (Pkt. 20 i Generel anbefaling nr. 35).⁶⁷

Komiteen giver også konkrete anbefalinger om staternes forebyggelsesindsats over for online medier og organisationer. En generel anbefaling er dog ikke bindende for staterne, men er en anbefaling og vejledning, som komiteen følger op på i forhold til staternes rapportering.

FN's Konvention om barnets rettigheder (Børnekonventionen). Vedtaget 1989. Tiltrådt af Danmark 1991.⁶⁸

FN's Børnekonvention har til formål at sikre børns grundlæggende rettigheder, deres ret til udvikling, ret til beskyttelse, fx mod krige, vold, misbrug og udnyttelse og deres ret til medbestemmelse.

Konventionens artikel 19 pålægger staterne at "træffe alle passende lovgivningsmæssige, administrative, sociale og uddannelsesmæssige forholdsregler til beskyttelse af barnet mod alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbrug, vanrøgt eller forsømmelig behandling, mishandling eller udnyttelse, herunder seksuel misbrug, medens barnet er i forældrenes, værgens eller andre personers varetægt."

Desuden har staten pligt til at beskytte børn mod alle former for seksuel udnyttelse og seksuelle overgreb, herunder at børn udnyttes i seksualiserede forestillinger og materialer, jf. artikel 34. Den frivillige tillægsprotokol til konventionen om

salg af børn, børneprostitution og overgrebsmateriale af børn (tiltrådt af Danmark i 2003)⁶⁹ handler, som navnet siger, om at beskytte børn mod de nævnte seksuelle overgreb.

Protokollen understreger i præamblen behovet for at imødegå den internationale udbredelse af overgrebsmateriale af børn via internettet og andre teknologier som en af begrundelserne for den.

Konventionen og tillægsprotokollen er de mest omfattende internationale instrumenter til at beskytte børn mod de nævnte overgreb og er stadig relevante og anvendelige.

Overvågningskomiteen til konventionen har dog i 2019 fundet det nødvendigt at udarbejde et sæt retningslinjer til staterne for at fortolke og gennemføre protokollens bestemmelser i lyset af den stadigt tættere kobling, der er mellem det digitale miljø og seksuelle overgreb mod børn, fx grooming og sexting og distribution af overgrebsmateriale af børn.⁷⁰

Komiteen har også udsendt en generel kommentar nr. 25 (2021) om børns rettigheder i forhold til det digitale miljø.⁷¹ Formålet er at forklare, hvordan staterne bør implementere Børnekonventionen i forhold til det digitale miljø og at give vejledning om relevante lovgivnings-, politiske og andre skridt for at leve op til staternes forpligtelser.

2. Europæiske menneskerettighedskonventioner

Den Europæiske Konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (Den Europæiske Menneskerettighedskonvention). Vedtaget 1950. Inkorporeret i dansk lovgivning i 1992.⁷²

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) indeholder, som navnet antyder, de centrale menneske- og frihedsrettigheder, som gælder for Europarådets medlemslande. Konventionens rettigheder er inkorporeret i og er dermed en del af dansk ret.⁷³ EMRK fastslår i artikel 2 enhver ret til livet. Den er, sammen med artikel 3 om forbud mod tortur og umenneskelig eller vanærende behandling og artikel 8 om retten til respekt for privat- og familieliv, relevant for beskyttelse af personer mod digital vold. Artikel 8 stk. 2 fastslår, at offentlige myndigheder som udgangspunkt ikke kan gøre indgreb i udøvelsen af denne ret – dog med en række oplistede undtagelser. Iflg. disse artikler har staten en positiv forpligtelse til at beskytte borgerne mod bl.a. vanærende behandling og deres ret til privat- og familieliv. Artikel 10 sikrer ytrings-, menings- og informationsfriheden, men pålægger også staten en pligt til at beskytte borgerne mod ulovlige ytringer og informationer som fx hate speech, der kan krænke privatlivet. Artikel 10 og artikel 8 er gensidigt afhængige, men skal balanceres mod hinanden, hvilket kan være juridisk vanskeligt. Statens begrænsninger i både ytringsfriheden og retten til privatlivet må kun ske ved lov og skal forfølge et legitimt formål og være nødvendige.⁷⁴

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har afsagt to domme om digital chikane og vold. I dommen Buturuga mod Rumænien fra 2020⁷⁵ anerkender Domstolen for første gang, at digital mobning (cyber-bullying) er et aspekt af vold mod kvinder og piger, jf. artiklerne 3 og 8 i EMRK. Dom-

stolen fastslog, at staten har en positiv pligt til at beskytte en persons fysiske og moralske integritet mod angreb fra andre, herunder mod digital mobning af en tidligere partner.

Dommen er interessant, fordi det var første gang domstolen behandlede digital mobning som et aspekt af vold mod kvinder. I relation til vold i hjemmet fandt Domstolen, at digital overvågning ofte blev foretaget af personens partner. Den accepterede derfor, at handlinger som uberettiget overvågning og at skaffe sig adgang til eller at gemme ens partners korrespondance kunne tages i betragtning af de indenlandske myndigheder i sager om vold i hjemmet. Domstolen har altså taget et bredt standpunkt og har set fysisk vold og digital chikane som en helhed. I en gennemgang af Domstolens domme fra 2020 omtales, at vold mod kvinder og piger kan antage forskellige former som digital krænkelse af privatlivet, indtrængen i offerets computer og opsamling, deling og manipulation af data og billeder, inklusive private data.

I en senere dom fra 2021, Volodina mod Rusland (No 2),⁷⁶ fastslog Domstolen, at Rusland ikke havde opfyldt sin pligt efter artikel 8 i EMRK om retten til privat- og familieliv i EMRK til at beskytte en kvinde mod vold i hjemmet. Domstolen pegede på, at den russiske stat i forbindelse med en partnervoldssag ikke havde imødekommet en kvindes ønske om at undersøge hendes eksmands gentagne indgreb i hendes computer som digital vold (cyber violence) og ikke havde retsforfulgt manden for det.

Europarådets Konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet. (Istanbulkonventionen) Vedtaget 2011. Tiltrådt af Danmark i 2013.⁷⁷

Formålet med Istanbulkonventionen er iflg. artikel

1, at beskytte kvinder uanset alder mod alle former for vold og at forbygge, retsforfølge og afskaffe vold mod kvinder og vold i hjemmet.

Den bygger bl.a. på FNs Kvindekonventions generelle anbefaling nr. 19 om vold mod kvinder. Konventionen anerkender, at kønsbetinget vold mod kvinder er en form for diskrimination mod kvinder, og at både formel og reel ligestilling mellem kvinder og mænd er nøglen til at forebygge volden. Den indeholder et detaljeret sæt juridisk bindende standarder og er den nyeste og mest vidtrækkende konvention mod vold.

Artikel 3 i konventionen definerer "vold mod kvinder" og "vold i hjemmet."

"Vold mod kvinder" forstås som en overtrædelse af menneskerettighederne og en form for diskrimination af kvinder, og det omfatter alle former for kønsbetinget vold som medfører, eller som sandsynligvis medfører, fysisk, seksuel, psykisk eller økonomisk overlast eller lidelse for kvinder, herunder trusler om sådanne handlinger, tvang eller vilkårlig frihedsberøvelse, hvad enten dette sker i den offentlige eller den private sfære. Ved "vold i hjemmet" forstås alle former for fysisk, seksuel, psykologisk eller økonomisk vold som forekommer inden for familien eller i hjemmet eller mellem tidligere eller nuværende ægtefæller eller partnere, hvad enten gerningspersonen er offerets nuværende eller forhenværende sambo."

Istanbulkonventionen nævner ikke fænomenet digital vold. Men den brede formulering "alle former for vold" anses også for at omfatte digital vold. Konventionens artikler 33 om psykisk vold, 34 om stalking og artikel 40 om seksuel chikane anses også for at kunne lægges direkte til grund for online og digitalt faciliterede handlinger af den

karakter.⁷⁸

Overvågningskomiteen til konventionen (GREVIO) hilste i sin rapport om Danmarks efterlevelse af konventionen fra 2017 velkommen, at danske myndigheder engagerede sig i de nye former for vold, fx digital vold. Komiteen var også positiv over for, at undervisningsmateriale blev fokuseret på at beskytte børn mod vold, herunder digital vold. Men man mente dog, at der var behov for, at børn blev undervist i deres rettigheder, inklusive retten til at sige nej.⁷⁹

GREVIO har i 2021 udgivet sin første generelle anbefaling om den digitale dimension af vold mod kvinder, som netop omhandler de tre nævnte artikler⁸⁰. Den beskriver en lang række digitale handlinger, som udgør hhv. psykisk vold, stalking og seksuel chikane. Anbefalingen er ikke bindende, men har alligevel gennemslagskraft som fælles reference for staterne, fordi komiteen følger op på den i sine overvågninger.

Den generelle anbefaling definerer digital vold mod kvinder som "den digitale dimension af vold mod kvinder" og beskriver hvilke digitale handlinger og handlemåder, der udgør digital vold. GREVIO finder definitionen tilstrækkelig omfattende til både at dække online voldshandlinger og handlinger begået via teknologi, inklusive fremtidig teknologi.

Endelig giver den staterne anbefalinger om, hvordan de kan implementere konventionens krav til forebyggelse og beskyttelse af kvinder og retsforfølgning af voldsudøvere samt koordinerede politikker mod vold mod kvinder, ("de fire p'er" – prevention, protection, prosecution og coordinated policies).

3. Andre europæiske konventioner

Flere europæiske konventioner er væsentlige i beskyttelsen af personer mod digital vold. Fælles for dem er, at der i lyset af deres beskyttelsesområder og karakter lægges stor vægt på internationalt samarbejde i håndhævelsen, og konventionerne er derfor åbne for, at også lande uden for Europarådet kan tiltræde dem, hvilket mange lande har gjort.

Konventionen om IT-kriminalitet (Budapestkonventionen).

Vedttaget 2001. Tiltrådt af Danmark i 2005.⁸¹

Ud fra en erkendelse af at informationsteknologien har ændret samfundet fundamentalt, vedtog Europarådet i 2001 Konventionen om IT-kriminalitet (Budapestkonventionen). Formålet med konventionen er at "hindre handlinger rettet mod fortroligheden, integriteten og tilgængeligheden af edb-systemer og -netværk og elektroniske data samt misbrug af sådanne systemer, netværk og data."⁸²

Konventionen har til formål at harmonisere landenes straffelovgivning om "cyber-crime" (digital kriminalitet) og at være model for den samt at etablere et hurtigt og effektivt internationalt samarbejde mod digital kriminalitet. Udover at kræve, at staterne skal kriminalisere de ovennævnte handlinger mod fortroligheden, integriteten og tilgængeligheden af edb-systemer og -netværk, skal de kriminalisere edb-relateret dokumentfalsk og databedrageri.⁸³

I relation til digital vold kræver konventionen, at staterne skal kriminalisere i hvert tilfælde digital fremstilling, udbud, distribution eller overførsel og besiddelse af overgrebsmateriale af børn, jf. artikel 9. De skal desuden vedtage lovgivning eller andre foranstaltninger, så juridiske personer, herunder tech-virksomheder, kan gøres strafansvarlige for krænkelse af konventionen, jf. artikel 12, og den indeholder bestemmelser om staternes ret til at

foretage hurtig sikring og give pålæg om udlevering af elektroniske data og om ransagning og beslaglæggelse af elektroniske oplysninger.

Overvågningskomiteen til Budapestkonventionen har senest fulgt op på landenes efterlevelse af artikel 31 i konventionen om "Gensidig retshjælp vedrørende adgang til lagrede elektroniske data," og nævner i den sammenhæng bl.a. det danske Cyber Crime Center som et eksempel på en god praksis.⁸⁴

Tillægsprotokol til Konventionen om IT-kriminalitet vedrørende kriminalisering af handlinger af racistisk eller fremmedfjendsk karakter begået gennem EDB-systemer.

Vedttaget 2003. Tiltrådt af Danmark i 2007.⁸⁵

Tillægsprotokollen forpligter staterne til at bekæmpe racistisk og fremmedfjendsk materiale og beskytte enkeltpersoner og persongrupper mod udbredelse af sådant materiale via edb-systemer. Ved racistisk og fremmedfjendsk materiale forstås iflg. artikel 1 "skriftligt materiale, billeder eller anden fremstilling af ideer eller teorier af enhver art, der forfægter, fremmer eller tilskynder til had, forskelsbehandling eller vold rettet mod en person eller en gruppe af personer på grund af race, hudfarve, herkomst eller national eller etnisk oprindelse eller religion, hvis denne anvendes som påskud for en af disse faktorer."

Det kan fx være tale om fremmedfjendske og racistiske trusler og fornærmelser, og det kan være benægtelse, grov bagatellisering eller billigelse af eller forsvar for folkedrab eller forbrydelser mod menneskeheden, der udbredes via edb systemer.

Anden Tillægsprotokol til Konventionen om digital kriminalitet om forbedret samarbejde og oplysning om elektronisk bevismateriale. Åben for underskrift 12/5 2022.

Tillægsprotokol 2 til Budapestkonventionen giver retligt grundlag for forbedret internationalt samarbejde, både mellem stater og mellem stater og private tech-firmaer, om at indsamle bevismateriale og at opklare digital kriminalitet. Tillægsprotokollen skal på den ene side skabe effektive vilkår og sikkerhedsgarantier for at beskytte menneskerettigheder og fundamentale friheder gennem samarbejdet. På den anden side skal den balancere dette op mod, at bevisindsamling til strafforfølgning ofte angår persondata og kræver beskyttelse af privatlivet og persondata. Danmark har endnu ikke underskrevet tillægsprotokollen.

Europarådets Konvention om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug. (Lanzarotekonventionen). Vedtaget 2007. Tiltrådt af Danmark i 2009.⁸⁶

Lanzarotekonventionen indeholder detaljerede garantier, der har til formål at forebygge og bekæmpe seksuel udnyttelse og misbrug af børn og at beskytte børn, der er ofre for sådanne overgreb. Den knytter sig til FN's Børnekonvention og sigter mod af styrke beskyttelsen og at udvikle og supplere standarderne i den. I præambelen til konventionen bemærkes, at seksuel udnyttelse og misbrug af børn både på nationalt og internationalt plan har fået et "betænkeligt omfang" som følge af både børns og gerningspersoners øgede brug af informations- og kommunikationsteknologi. Derfor lægges der vægt på at fremme det nationale og internationale samarbejde mod seksuelle overgreb på børn.

Ifølge artikel 9 stk. 2 skal staterne "opfordre den private sektor, herunder især IKT-sektoren" til at

deltage i at udarbejde en politik til at forebygge seksuel udnyttelse af børn og implementere nationale standarder gennem selvregulering eller delt regulering." IKT-sektoren omfatter ikke blot tech-virksomheder, men også mobiltelefoner, netværksudbydere og søgemaskiner. Ansvarliggørelsen af sådanne virksomheder for at begrænse udbredelse af overgrebsmateriale af børn medfører dog ikke en pligt for dem til at medvirke.

Artiklerne 18 – 23 definerer de handlinger, som staterne skal kriminalisere: Seksuelt misbrug og handlinger som fx rekruttering til børneprostitution (Artikler 18 og 19). Artikel 19. handler om fremstilling, udbud, distribution eller overførsel og besiddelse af overgrebsmateriale af børn, handlinger i forbindelse med børns deltagelse i eller overværelse af seksualiserede forestillinger og grooming. Staterne skal ifølge artikel 23 vedtage lovgivning om "forlokkelse" (grooming) af børn til seksuelle formål ved brug af informations- og kommunikationsteknologi. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har desuden udviklet en betydelig retspraksis om beskyttelse af børn mod vold i enhver sammenhæng.⁸⁷

Overvågningskomiteen til konventionen fremlagde i marts 2022 sin anden tematiske evalueringsrunde. Temaet var beskyttelsen af børn mod seksuel udnyttelse og misbrug via informations- og kommunikationsteknologier, og rapporten handlede om de udfordringer, der rejser sig ved seksuelle billeder og videoer, som børn selv lægger på nettet.⁸⁸ Komiteen refererede landenes svar uden bemærkninger og kom med nogle generelle anbefalinger til implementeringen af konventionen.

4. EU-rettigheder

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder. (EU Charteret). Vedtaget 2009.⁸⁹

EU's Charter om grundlæggende rettigheder bygger dels på FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder og dels - i vid udstrækning - på Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Den menneskelige værdighed ses, som i Verdenserklæringen, ikke blot som en grundlæggende rettighed i sig selv, men som selve fundamentet for de grundlæggende rettigheder. Charteret beskytter ligesom EMRK den enkelte persons grundlæggende ret til livet, menneskelig værdighed, respekt for menneskelig integritet og forbyder tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling. Artikel 7 fastslår retten til respekt for privatliv og familieliv, hjem og kommunikation. Det omfatter som væsentlige elementer respekt for privatlivets fred i forbindelse med kommunikation og beskyttelse af brugerens terminaludstyr.

Ytrings- og informationsfriheden er beskyttet i artikel 11, ligesom beskyttelsen af persondata også ses som en grundlæggende rettighed, jf. artikel 8. Chartrets artikel 21 indeholder et forbud mod forskelsbehandling af beskyttede persongrupper inden for EU-lovgivningens område, jf. nedenfor.

EU-forordninger

I 2022 har EU vedtaget to væsentlige forordninger for den digitale sektor: Digital Markets Act (DMA) og Digital Services Act (DSA), som har til formål at regulere tech-giganterne. Formålet med DMA er at sikre et velfungerende indre marked med åbenhed og fair konkurrence blandt tech-giganterne, især blandt dem, der har position som gatekeepers.

Formålet med DSA er at beskytte borgernes rettigheder online og dermed skærpe kontrollen med tech-giganterne. Særligt meget store online-

platforme vil blive pålagt en række krav, herunder pligt til at have mekanismer til at anmelde og fjerne ulovligt indhold, til at give begrundelser til brugere om, hvorfor opslag er blevet fjernet og at give klageadgang.

Derudover bliver de største onlineplatforme pålagt en rapporteringspligt om hvor meget indhold, der er blevet fjernet og redigeret mm. og at samarbejde med håndhævelsesmyndigheder. De allerstørste platforme skal desuden bl.a. udarbejde risikovurderinger ift. systemiske trusler mod samfundet samt dele data med myndigheder og forskere.

Endelig er der i marts 2022 fremsat et direktivforslag om bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet.⁹⁰ Direktivforslaget omfatter også "cypervold". Af forslaget fremgår, at cybervold har været stigende i kølvandet på brugen af digitale medier og internettet, og at cybervold ofte er en udvidelse af den vold, ofre udsættes for offline og derfor skal behandles i lighed med offline vold. Det vedtagne direktiv vil ikke være umiddelbart bindende for Danmark på grund af retsforbeholdet, men ventes alligevel at blive anerkendt.

Ikke-diskrimination

Fælles for Europarådets konventioner, som fastslår personers grundlæggende menneske- og frihedsrettigheder er, at de hviler på princippet om ikke-diskrimination. Det betyder, at ingen personer eller grupper må udsættes for forskelsbehandling, hverken direkte eller indirekte, på grundlag af særlige karakteristika eller tilhørsforhold. Det gælder også i forhold til at beskytte personers liv, helbred og integritet mod digital vold.

Diskriminationsforbuddets områder og beskyttelsesfelt har udviklet sig i konventionerne. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention fra 1950 indeholder i artikel 14 et forbud mod diskrimination i forhold til konventionens rettigheder og friheder. I lyset af samfundsudviklingen i de mellemtiliggende 50 år, vedtog staterne i Europarådet imidlertid i år 2000 Protokol nr. 12 til EMRK⁹¹. Pro-

tokollen udvider anvendelsesområdet til at være et generelt forbud mod diskrimination og sikrer ligebehandling i forhold til alle (også nationale) rettigheder. Protokollen er bindende for staterne.

”Artikel 1. Nydelsen af enhver i loven forudset ret skal sikres uden nogen diskrimination, navnlig på grund af køn, race, hudfarve, sprog, religion, politiske meninger eller enhver anden mening, national eller social herkomst, tilhørighed til et nationalt mindretal, formue, fødsel eller enhver anden situation. 2. Ingen kan blive til genstand for diskrimination fra en offentlig myndighed, uanset hvilken, navnlig på grund af de i paragraf 1 nævnte motiver.”

Også EU's menneskerettighedsdokument, Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (EU's Charter), indeholder et diskriminationsforbud. Det bygger i vid udstrækning på EMRK's artikel 14. Bestemmelserne i de to systemer supplerer og styrker hinanden i vid udstrækning, om end der også er forskelle.⁹²

Artikel 21 i EU's Charter forbyder i stk. 1 ”enhver forskelsbehandling på grund af køn, race, farve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder, seksuel orientering eller ethvert andet forhold.” Bestemmelsen er fulgt op af EU direktiver om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og direktivet om racelighed og direktivet om ligebehandling af kvinder og mænd, der i forskelligt omfang forbyder forskelsbehandling og forpligter medlemsstaterne.

Forbud mod diskrimination har også betydning i forhold til digital vold. Direkte diskrimination⁹³ kan i visse tilfælde i sig selv udgøre digital vold, fx chikane af LGBT+personer på internettet, tilskyndelse til race- eller religiøst had eller incel grupperes hadske opslag mod kvinder og piger. Indirekte forskelsbehandling⁹⁴ forekommer bl.a. i forbindelse med digital diskrimination. Den digitale diskrimination kan være vanskelig at afdække, fordi den kan forekomme uafhængigt af, om nogen har haft til hensigt til at diskriminere eller ej. Der kan fx være tale om, at fordomme i samfundet ubevidst videreføres i online sagsbehandling. Der kan også være tale om biased design

af algoritmer, men også ”neutrale” algoritmer, der er blevet fodret med biased data kan medføre diskriminerende resultater. Staten er, som det fremgår, forpligtet til både at forebygge og bekæmpe ulovlig og usaglig forskelsbehandling af enkeltpersoner og persongrupper online såvel som offline.

Som det fremgår, arbejdes der både i europæiske menneskeretlige sammenhænge og i EU-regi med at bekæmpe digital vold og andre krænkelser uden forskelsbehandling. Den menneskeretlige tilgang til bekæmpelsen af digital vold bygger – bredt sagt – på at beskytte det enkelte menneskes liv, integritet og privat- og familieliv og kræver en helhedsorienteret indsats med forebyggelse, beskyttelse af ofre og retsforfølgning af udøvere. EU's forordninger om den digitale sektor indeholder også bestemmelser om beskyttelse af individet mod digitale krænkelser, men sigter – også bredt sagt – i højere grad på at regulere tech-giganternes virksomhed og status inden for det indre marked. Danmark er allerede forpligtet af de europæiske menneskerettigheder og vil, når EU-forordningerne træder i kraft, skulle indrette sin lovgivning og implementeringen af den efter begge retsordener.

Noter

61 Bekendtgørelse af international konvention af 21. december 1965 om afskaffelse af alle former for racediskrimination.

62 General recommendation No. 35 (2013) on combating racist hate speech. CERD/C/GC/35. II 7

63 Bekendtgørelse af international konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder med tilhørende valgfri protokol.

64 Bekendtgørelse af konvention af 18. december 1979 om afskaffelse af alle former for diskrimination imod kvinder.

65 THE COMMITTEE ON THE ELIMINATION OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN Eleventh session (1992).

General recommendation No. 19: Violence against women. The Convention in article 1 defines discrimination against women. The definition of discrimination includes gender-based violence, that is, violence that is directed against a woman because she is a woman or that affects women disproportionately. It includes acts that inflict physical, mental or sexual harm or suffering, threats of such acts, coercion and other deprivations of liberty. Gender-based violence may breach specific provisions of the Convention, regardless of whether those provisions expressly mention violence.

66 Report of the Secretary-General entitled "In-depth study on all forms of violence against women" (A/61/122/Add.1 and Corr.1). 2006.

67 General recommendation No. 35 (2017) on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19 (1992). 26 July 2017. CEDAW/C/GC/35.

68 BKI nr 6 af 16/01/1992 Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder.

69 Bekendtgørelse af valgfri protokol af 25. maj 2000 til FN-konventionen om barnets rettigheder. vedrørende salg af børn, børneprostitution og børnepornografi.

70 Guidelines regarding the implementation of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography. 10. September 2019.

71 General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment.

72 Danmarks ratifikation af konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og grundlæggende Frihedsrettigheder, undertegnet i Rom den 4. november 1950 med tilhørende tillægsprotokol, undertegnet i Paris den 20. marts 1952.

73 LBK nr 138 af 26/01/2022 Bekendtgørelse af lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (Inkorporeringsloven).

74 LBK nr 138 af 26/01/2022 Bekendtgørelse af lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (Inkorporeringsloven).

75 AFFAIRE BUTURUGU c. ROUMANI (Requête no [56867/15](#)) 11/06/2020.

76 CASE OF VOLODINA v. RUSSIA (No. 2) (Application no. [40419/19](#)) 14/12/2021

77 BKI nr 11 af 01/08/2014 Bekendtgørelse af konvention af 11. maj 2011 til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet.

78 Adriane van der Wilk: Protecting Women and Girls from Violence in the Digital Age. The relevance of the Istanbul Convention and the Budapest Convention on Cybercrime in addressing online and technology-facilitated violence against women. December 2021.

79 GREVIO Baseline Evaluation Report of Denmark. Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO). November 2017.

80 GREVIO General Recommendation No. 1 on digital dimensions of violence against women adopted on 20 October 2021.

81 BKI nr 12 af 15/03/2007 Bekendtgørelse af konvention af 23. november 2001 om IT-kriminalitet

82 Præambelen til konventionen.

83 Cybercrime Convention Committee (T-CY). Working Group on cyberbullying and other forms of online violence, especially against women and children. Mapping study on cyberviolence with recommendations adopted by the T-CY on 9 July 2018.

84 Ibid.

85 BKI nr 17 af 10/05/2007. Bekendtgørelse til tillægsprotokol af 28. januar 2003 til konventionen af 23. november 2001 om IT-kriminalitet.

86 BKI nr 57 af 15/10/2010. Bekendtgørelse af konvention af 25. oktober 2007 om beskyttelse af børn mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug.

87 Håndbog om europæisk lovgivning om børns rettigheder. Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder og Europarådet, 2015

88 Lanzarote Committee. Committee of the Parties to the Council of Europe Convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse. Implementation report. The protection of children against sexual exploitation and sexual abuse facilitated by information and communication technologies (ICTS) addressing the challenges raised by child self-generated sexual images and/or videos.. T-ES(2022)02_en final (subject to editing) 10 March 2022.

89 Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder (2010/C 83/02)

90 Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Fremsat 8. marts 2022).

91 Protokol nr. 12 til Konventionen for beskyttelse af menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder Rom, 4.XI.2000

92 Håndbog om europæisk lovgivning om ikke-forskelsbehandling. Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder. 2010. Europarådet.

93 Direkte forskelsbehandling er, når en person på grund af en særlig (beskyttet) egenskab bliver behandlet ringere sammenlignet med, hvordan andre, der er i en tilsvarende situation, er blevet eller ville blive.

94 Indirekte forskelsbehandling er, når en tilsyneladende neutral regel, betingelse eller praksis rammer stiller en beskyttet gruppe ringere end andre personer.

digitalt
ansvar

digitalt
ansvar